Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра «Міжнародні економічні відносини та іноземних мов»

«Допущено до захисту»
Зав. кафедрою МЕВтаІМ
д.е.н., професор

_____ Іван МИЦЕНКО
«____» _____ 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
на тему:
«РОЛЬ БРІКС У ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ»

Виконала здобувачка вищої освіти
_4_ курсу, групи МЕВ-22
ОПП «Міжнародні економічні відносини»
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
_____Лінко О.М.
«____» _____ 2026 р.
Керівник роботи
д.е.н., професор
_____ Іван МИЦЕНКО
«____» _____ 2026 р.

Рецензент _____
_____

м. Кропивницький

Центральноукраїнський національний технічний університет

Факультет економічний
Кафедра Міжнародних економічних відносин та іноземних мов
Рівень вищої освіти Бакалавр
Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
Освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Іван МИЦЕНКО
«____»_____ 2026 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ПЕРШИМ (БАКАЛАВРСЬКА) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧКИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Лінко Олени Миколаївни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи
Роль БРІКС у трансформації сучасної світової економіки
2. Керівник роботи
Миценко Іван Михайлович д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
3. Строк подання роботи до захисту_____
4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи Метою дослідження є дослідження особливостей розвитку БРІКС, визначення його ролі у трансформації світового господарства та оцінка перспектив подальшого функціонування в умовах сучасних глобальних змін.
Завдання: розкрити сутність і основні підходи до трактування глобалізації та інтеграційних процесів; проаналізувати еволюцію міжнародних економічних об'єднань; дослідити передумови формування та особливості розвитку БРІКС; оцінити економічний та політичний потенціал країн-учасниць; здійснити порівняльний аналіз БРІКС та Група семи; визначити особливості внутрішньоблокової взаємодії та фінансової координації; охарактеризувати сучасні глобальні виклики та їх вплив на розвиток об'єднання; окреслити можливі сценарії подальшого розвитку БРІКС.
5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	проф. Миценко І.М.		
Розділ 2	проф. Миценко І.М.		
Розділ 3	проф. Миценко І.М.		

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми і об'єкта дослідження, призначення наукового керівника	02.02.2026-13.02.2026	
2	Розробка завдання на кваліфікаційну роботу, складання календарного плану його виконання	16.02.2026-06.03.2026	
3	Опрацювання навчальної та наукової літератури і складання плану роботи	09.03.2026-10.04.2026	
4	Проведення наукових досліджень, обробка фактичного матеріалу	13.04.2025-08.05.2026	
5	Написання тексту 1-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	11.05.2026-17.05.2026	
6	Написання тексту 2-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	18.05.2026-31.05.2026	
7	Написання тексту 3-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	01.06.2026-07.06.2026	
8	Усунення недоліків, написання остаточного варіанта тексту, оформлення кваліфікаційної роботи	08.06.2026-11.06.2026	
9	Перевірка на плагіат	12.06.2026-16.06.2026	
10	Отримання відгуку наукового керівника	17.06.2026-21.06.2026	
11	Рецензування кваліфікаційної роботи	22.06.2026-25.06.2026	
12	Захист кваліфікаційної роботи на засіданні екзаменаційної комісії		

Дата видачі завдання
«____»_____ 2026 року

Підпис керівника

_____ _____
(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання
«____»_____ 2026 року

Підпис здобувача

_____ _____

Анотація

Роль БРІКС у трансформації сучасної світової економіки. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття вищої освіти ступеня “бакалавр” за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини» зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» − Центральноукраїнський національний технічний університет. − Кропивницький. − 2026.

У роботі досліджено особливості розвитку світової економіки в умовах глобалізаційних трансформацій та визначено роль БРІКС у формуванні сучасної системи міжнародних економічних відносин. Проаналізовано передумови створення об’єднання, його економічний і політичний потенціал, а також здійснено порівняльний аналіз із Група семи. Окрему увагу приділено внутрішньоблоковій взаємодії, фінансовій координації та ролі Новий банк розвитку. Розглянуто сучасні глобальні виклики та визначено можливі сценарії подальшого розвитку БРІКС у контексті формування багатополярної світової економіки.

Ключові слова: глобалізація, світова економіка, БРІКС, інтеграційні процеси, міжнародні економічні відносини, Група семи, глобальні виклики, економічний розвиток, багатополярність.

Abstract

The Role of BRICS in the Transformation of the Modern World Economy. − Manuscript.

Qualifying bachelor’s thesis for the degree of higher education in the educational and professional program "International Economic Relations" in the specialty "International Economic Relations". − Central Ukrainian National Technical University. - Kropyvnytskyi. - 2026.

The paper examines the development of the global economy under conditions of globalization transformations and defines the role of BRICS in shaping the modern system of international economic relations. The study analyzes the prerequisites for the formation of the association, its economic and political potential, and provides a comparative analysis with G7. Particular attention is paid to intra-bloc cooperation, financial coordination, and the role of the New Development Bank. The paper also identifies current global challenges and outlines possible scenarios for the future development of BRICS in the context of the emerging multipolar global economy.

Keywords: globalization, world economy, BRICS, integration processes, international economic relations, G7, global challenges, economic development, multipolarity.

ЗМІСТ

ВСТУП……. 6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОБ'ЄДНАНЬ …..... 8
1.1. Теоретико-методологічні засади дослідження глобалізації світового господарства ……..…. 8
1.2. Еволюція міжнародних економічних об'єднань в умовах глобалізації ……. 14
1.3. Передумови формування та цілі діяльності БРІКС ……..….. 19
Висновки до розділу…… 23
РОЗДІЛ 2. РОЛЬ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БРІКС У СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ …….. 25
2.1. Економічний та політичний потенціал країн БРІКС у світовому господарстві …… 25
2.2. Порівняльний аналіз економічного розвитку БРІКС та G7…… 32
2.3. Внутрішньоблокова економічна та фінансова взаємодія країн БРІКС …….. 42
Висновки до розділу…… 47
РОЗДІЛ 3. ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БРІКС У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ ……..…. 49
3.1. Сучасні виклики та нові тенденції розвитку світової економіки … 49
3.2. Перспективи розвитку БРІКС у сучасних глобальних умовах ……. 53
Висновки до розділу…… 60
ВИСНОВКИ…… 62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…… 64

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується глибокими трансформаційними процесами, зумовленими посиленням глобалізації, технологічним прогресом та зміною балансу економічної сили між країнами. Традиційна модель міжнародних економічних відносин, у якій домінували розвинені держави, поступово трансформується під впливом зростання ролі країн, що розвиваються. У цих умовах особливого значення набувають нові інтеграційні об'єднання, які формують альтернативні підходи до організації світового господарства.

Одним із таких об'єднань є БРІКС, що об'єднує країни з динамічним економічним розвитком, значним ресурсним потенціалом та зростаючим впливом на глобальні процеси. З моменту свого створення БРІКС поступово трансформується з платформи для політичного діалогу у важливий елемент світової економічної системи, який прагне сформувати більш справедливу та збалансовану модель міжнародних економічних відносин.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу ролі БРІКС у сучасній світовій економіці, а також оцінки його потенціалу в умовах зростання глобальних викликів, зокрема геополітичної нестабільності, трансформації міжнародної торгівлі, розвитку цифрових технологій та зміни функціонування міжнародних фінансових інституцій. Дослідження цих процесів дозволяє краще зрозуміти тенденції формування багатополярної економічної системи та місце в ній країн Глобального Півдня.

Метою роботи є дослідження особливостей розвитку БРІКС, визначення його ролі у трансформації світового господарства та оцінка перспектив подальшого функціонування в умовах сучасних глобальних змін.

Для досягнення поставленої мети у роботі вирішуються такі завдання:

- розкрити сутність і основні підходи до трактування глобалізації та інтеграційних процесів;

- проаналізувати еволюцію міжнародних економічних об’єднань;
- дослідити передумови формування та особливості розвитку БРІКС;
- оцінити економічний та політичний потенціал країн-учасниць;
- здійснити порівняльний аналіз БРІКС та Група семи;
- визначити особливості внутрішньоблокової взаємодії та фінансової координації;
- охарактеризувати сучасні глобальні виклики та їх вплив на розвиток об’єднання;
- окреслити можливі сценарії подальшого розвитку БРІКС.

Об’єктом дослідження є процеси трансформації світового господарства в умовах глобалізації.

Предметом дослідження виступають економічні відносини, що формуються в межах БРІКС та визначають його місце у сучасній системі міжнародних економічних відносин.

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема аналіз і синтез, порівняння, системний підхід, статистичні методи, а також метод сценарного аналізу.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання для подальших наукових досліджень, а також при розробці рекомендацій щодо розвитку міжнародного економічного співробітництва та формування ефективної зовнішньоекономічної політики.

Структура кваліфікаційної роботи побудована відповідно до логіки дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури з 68 найменувань, 14 рисунків та 5 таблиць . Загальна кількість сторінок – 70.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОБ'ЄДНАНЬ

1.2 Теоретико-методологічні засади дослідження глобалізації світового господарства

Глобалізацію доцільно розглядати як явище з подвійною природою. З одного боку, це процес, який має світовий, планетарний масштаб і охоплює всі країни без винятку. З іншого — вона виступає як складне, багатогранне та універсальне явище, що відображає цілісність сучасного світу. Тому глобалізацію можна визначити як процес, що пронизує всі сфери суспільного життя, впливаючи на різноманітні явища й процеси, які відбуваються на глобальному рівні.

Сутність глобалізації полягає в тому, що окремі явища та процеси поступово набувають світового значення і починають впливати на розвиток усього людства. Це об'єктивний процес, який має системний характер, адже охоплює економічну, політичну, соціальну та інші сфери суспільства. Водночас не менш важливу роль відіграють суб'єкти глобалізації, серед яких особливе місце належить державам. Саме вони значною мірою визначають масштаби та інтенсивність цього процесу, а також впливають на його напрям — або сприяючи подальшому розвитку, або певною мірою його обмежуючи.

Термін «глобалізація» почав активно використовуватися у науковому середовищі на початку 1980-х років. Зокрема, його вперше застосував Дж. Маклін у 1981 році, а згодом він отримав ширше теоретичне обґрунтування у працях американського дослідника Р. Робертсона. У 1984 році це поняття було використано в редакційній статті видання «Wall Street Journal», де розглядалося рішення М. Тетчер щодо відкриття фінансового ринку лондонського Сіті для іноземних банків. Крім того, Т. Левітт ще у 1983 році використовував цей термін для опису процесів інтеграції ринків окремих товарів, що виробляються

транснаціональними корпораціями [1]. Узагальнені підходи до визначення поняття «глобалізація» наведено в таблиці (табл. 1).

Таблиця 1.1

Узагальнені визначення поняття «глобалізація» різними авторами»

Автор	Визначення
Українська економічна енциклопедія	Глобалізація – категорія, яка відображає процес обміну товарами, послугами, капіталом та робочою силою, що виходить за межі державних кордонів і з 60-х рр. XX ст. набуває форм постійного і неухильно зростаючого міжнародного переплетіння національних економік [2]
Теодор Левітт	Глобалізація – посилення ролі корпорацій, які керуються міцною стійкістю в межах всього світу (або більшості його регіонів) як єдиного суб'єкту, за низьких відносних витрат, продаючи всюди однакову продукцію однаковим чином (феномен злиття ринків окремих продуктів, що виробляються транснаціональними корпораціями)[3]
Базилевич В. Д., Базилевич К. С.	Глобалізація – всеохоплюючий процес трансформації світового співтовариства у відкриту цілісну систему інформаційно-технологічних, фінансово-економічних, суспільно-політичних, соціально-культурних взаємозв'язків та взаємозалежностей [4]
Дзюблюк О. В.	Глобалізація – це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної уніфікації, основними наслідками якого є міжнародний поділ праці, міграція в масштабах усієї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних та технічних процесів, а також зближення культур різних країн [5]
Мочерний С. В.	Глобалізація – процес діалектичної взаємодії національних і глобальних суспільних процесів, за якого відбувається поступове обмеження національних особливостей суспільних відносин (і відповідних якостей людини) та їх поступове підпорядкування системі глобальних відносин, а також законів і закономірностей такої взаємодії, цілісність якої забезпечується національними структурами [6]
Чуб О. О.	На відміну від широкого трактування поняття глобалізації як різновиду геополітики, у контексті економічних досліджень глобалізацію визначають як процес трансформації економічних і господарських структур у напрямі становлення цілісної, єдиної світової геоекономічної реальності [7]
Джордж Сорос	Глобалізація – позначення розвитку глобальних фінансових ринків, посилення транснаціональних корпорацій, а також їхнього дедалі зростаючого домінування у національних економіках. [8]

Джерело: складено автором на основі [2-8]

У таблиці систематизовано основні підходи до розуміння сутності глобалізації, запропоновані як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками. Зокрема, «Українська економічна енциклопедія» трактує глобалізацію як процес активного обміну товарами, послугами, робочою силою та капіталом, який

виходить за межі національних економік і сприяє поглибленню взаємозв’язків між державами.

Теодор Левітт у своїх дослідженнях акцентує увагу на ролі транснаціональних корпорацій, розглядаючи глобалізацію як процес орієнтації великого бізнесу на світовий ринок із пропозицією стандартизованої продукції для різних країн. У такому контексті саме підприємницька діяльність, що поєднує окремі національні ринки в єдину систему, виступає ключовим чинником розвитку глобалізаційних процесів.

На думку Віктора Базилевича та Костянтина Базилевича, глобалізація має значно ширший зміст і охоплює глибокі трансформації не лише в економічній сфері, а й у політичній, культурній, інформаційній та технологічній площинах. Подібного підходу дотримується й Олександр Дзюблюк, однак він більше зосереджується на наслідках цього явища. Зокрема, дослідник виокремлює такі прояви, як розвиток міжнародного поділу праці, активізацію міграційних процесів і поступове зближення культур, трактуючи глобалізацію як процес світової інтеграції та уніфікації.

Степан Мочерний підкреслює вплив глобальних закономірностей на внутрішній розвиток держав, розглядаючи глобалізацію як взаємодію національних і світових суспільних процесів, у результаті якої національні особливості поступово втрачають свою визначальну роль. Олег Чуб, своєю чергою, акцентує увагу на економічному аспекті цього явища, визначаючи його як процес трансформації господарських систем у напрямі формування єдиного світового економічного простору. За його підходом, глобалізація сприяє виникненню нової реальності, де національні економіки дедалі більше інтегруються у глобальну систему.

Джордж Сорос зосереджує увагу передусім на фінансовій складовій глобалізації, відзначаючи стрімкий розвиток міжнародних фінансових ринків і зростання ролі транснаціональних корпорацій. Він наголошує на посиленні

значення фінансового капіталу та зростанні залежності національних економік від глобальних фінансових потоків.

Отже, глобалізацію можна узагальнено трактувати як багатовимірний процес, у межах якого світове співтовариство поступово трансформується в єдину відкриту систему взаємозв’язків і взаємозалежностей — економічних, фінансових, інформаційно-технологічних, соціально-політичних і культурних [9].

Ключовим елементом цього процесу є економічна глобалізація, що передбачає перетворення світового господарства на єдиний ринок товарів, послуг, праці та капіталу шляхом поступового зменшення бар’єрів між національними економіками. В основі цього процесу лежить діяльність макроекономічних суб’єктів, яка стимулює адаптацію національних, міжнародних і наднаціональних інституцій. Саме домінування економічних відносин як провідної форми суспільної взаємодії стало важливим чинником активізації глобальної співпраці між суб’єктами господарювання [10].

Водночас можна виокремити низку передумов економічної глобалізації (рис. 1.1), які забезпечили перехід світового господарства до більш глибокої інтеграції.

Однією з ключових передумов глобалізаційних процесів виступає науково-технічний прогрес, який зумовив інтенсивний розвиток інформаційних технологій, засобів зв’язку, транспорту та виробничих систем. У результаті цього світова економіка стала значно більш динамічною та мобільною: підприємства отримали можливість швидко обмінюватися інформацією й організовувати виробничі процеси в різних країнах, тоді як споживачі — ширший доступ до різноманітних товарів і послуг.

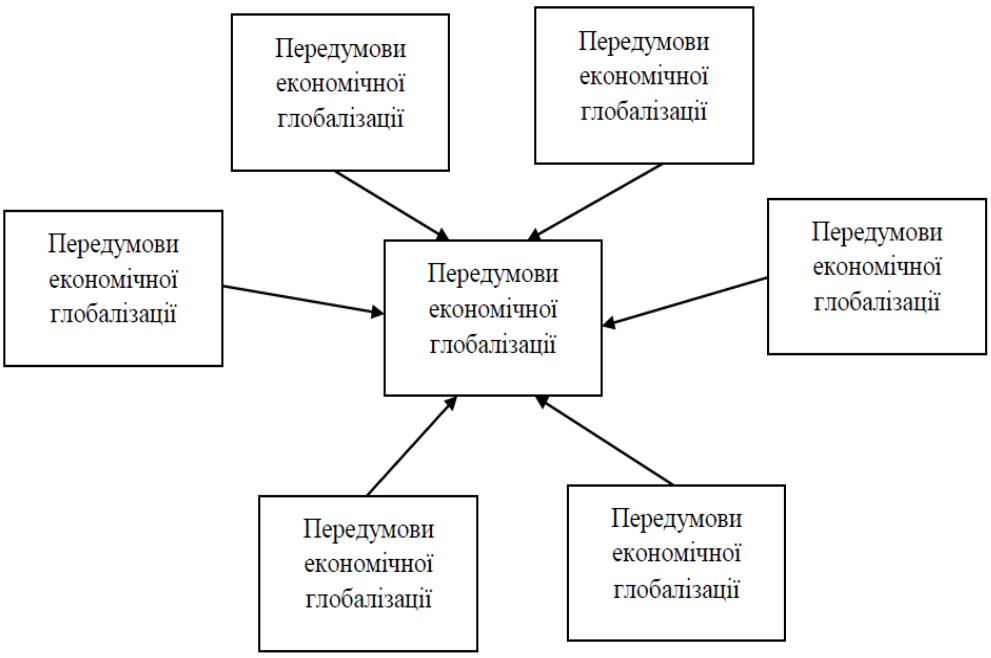

Рис. 1.1 Передумови економічної глобалізації

Джерело: побудовано автором

Вагомим фактором посилення глобалізації стало також зростання ролі транснаціональних корпорацій, які активно розширюють свою діяльність у різних регіонах світу. Саме їх функціонування сприяло формуванню глобальних виробничих мереж, поширенню новітніх технологій, сучасних управлінських підходів і стандартів якості, а також поглибленню інтеграції національних економік у світову господарську систему.

Не менш важливою передумовою є посилення впливу міжнародних організацій, зокрема Міжнародного валютного фонду, Світового банку та Світової організації торгівлі. Ці інституції виконують ключову роль у формуванні правил глобальної економічної взаємодії, забезпечують фінансову підтримку держав і сприяють узгодженню їхньої економічної політики.

Відчутний вплив на розвиток глобалізації має і активізація міжнародної трудової міграції, яка сприяє більш інтенсивному переміщенню робочої сили між країнами. Це, своєю чергою, дозволяє швидше реагувати на дисбаланси на

ринку праці, стимулює міжнародну кооперацію та формує більш гнучкий і адаптивний глобальний ринок праці.

Окремо варто підкреслити зростання ролі фінансового сектору у світовій економіці, що проявляється у швидкому розвитку міжнародних фінансових інструментів, збільшенні обсягів прямих іноземних інвестицій і посиленні значення провідних фінансових центрів.

Отже, всі зазначені чинники тісно взаємопов’язані та в сукупності формують основу становлення і розвитку глобалізаційних процесів. Їх комплексна дія сприяла формуванню сучасної моделі світового господарства, для якої характерні високий рівень інтеграції та відкритості.

На сучасному етапі глобалізація набуває нових форм і масштабів, що зумовлює необхідність перегляду теоретико-методологічних підходів до її дослідження. Світове господарство дедалі більше постає як складна багаторівнева система, у якій взаємодіють національні економіки, міжнародні фінансові інституції, транснаціональні корпорації, регіональні інтеграційні об’єднання та інші учасники глобальної економіки. У зв’язку з цим його аналіз потребує комплексного підходу з урахуванням економічних, політичних, технологічних і соціальних чинників [11].

Теоретико-методологічні засади вивчення глобалізації ґрунтуються на кількох наукових підходах, які по-різному трактують роль держави, ринкових механізмів і технологій у розвитку світового господарства [9].

Функціональний підхід підкреслює значення національних держав у забезпеченні стабільності економічних систем. У його межах визнається суперечливий характер глобалізації, яка може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Зокрема, йдеться про прояви «гібридної» та «космополітичної» глобалізації, що здатні спричиняти економічні дисбаланси, послаблювати внутрішні ринки та посилювати залежність від зовнішніх факторів. У таких

умовах держава розглядається як ключовий інститут забезпечення економічної безпеки та соціальної стабільності.

Апологетичний підхід, навпаки, акцентує переважно позитивні аспекти глобалізації, розглядаючи глобальні ринки як головний чинник інноваційного розвитку, підвищення конкурентоспроможності та технологічного прогресу. У цьому випадку державне втручання має бути мінімальним, щоб не обмежувати вільний рух капіталу, інформації та технологій у глобальному економічному просторі.

Технологічний підхід зосереджується на ролі сучасних цифрових і кібернетичних технологій у трансформації глобалізаційних процесів. Він підкреслює, що саме технологічний розвиток формує нові моделі глобалізації — зокрема «вибіркову» або «гібридну», які не нівелюють повністю національні особливості, а дають змогу країнам інтегруватися у світову економіку з урахуванням власної специфіки. Особливої актуальності цей підхід набуває в умовах становлення цифрової економіки, де технології стають ключовим джерелом конкурентних переваг.

Підсумовуючи наведені підходи, можна зробити висновок, що економічна глобалізація являє собою процес формування глобальних ринків, міжнародних виробничих мереж і транснаціональних стратегій. Він супроводжується зростанням впливу транснаціональних корпорацій і міжнародних фінансових інституцій, розширенням фінансових потоків та появою нових моделей економічних відносин. У цих умовах національні економіки функціонують як складові взаємопов’язаного і взаємозалежного глобального середовища.

1.2 Еволюція міжнародних економічних об’єднань в умовах глобалізації

Протягом XX–XXI століть міжнародні економічні об’єднання перетворилися на один із ключових механізмів організації світового

господарства. Їх формування було зумовлене прагненням держав поглиблювати економічну співпрацю, посилювати власні позиції на глобальному ринку та мінімізувати ризики у взаємодії з більш потужними економічними гравцями. Водночас розвиток таких об’єднань має складний і багатовимірний характер, оскільки супроводжується зміною інтеграційних підходів, розширенням сфер співробітництва та формуванням більш гнучких механізмів координації.

На сучасному етапі, коли світова економіка дедалі більше набуває рис багатополярності, зростає роль неформальних міжнародних платформ, серед яких особливе місце посідає БРІКС. Такі об’єднання функціонують поза межами традиційних інтеграційних моделей. Якщо на початкових етапах глобальної економічної інтеграції домінували формалізовані структури, засновані на міжнародно-правових угодах і створенні наднаціональних інституцій, то сьогодні спостерігається поступове зміщення акцентів. До класичних прикладів таких структур належать Європейський Союз, Північноамериканська угода про вільну торгівлю, Європейська асоціація вільної торгівлі, Асоціація держав Південно-Східної Азії та інші, для яких характерні чітко визначені правила функціонування, інституційна система управління та узгоджена політика.

Разом із тим, починаючи з другої половини XX століття, дедалі помітнішою стає інша тенденція — формування більш гнучких форматів міжнародного співробітництва, які часто мають політичне або регіональне спрямування та не передбачають жорсткої інституціоналізації. Подібні об’єднання виникають на основі спільних інтересів, а не глибокої економічної інтеграції, що дає змогу державам узгоджувати свої дії без створення наднаціональних органів управління [12].

Перехід від жорстко інституціоналізованих структур до більш гнучких форм співпраці є закономірним для умов глобалізованої економіки, де

швидкість ухвалення рішень, політична адаптивність і можливість маневрування стають не менш важливими, ніж наявність усталених інституцій.

У цьому контексті БРІКС можна розглядати як показовий приклад трансформації сучасної міжнародної економічної взаємодії. Об'єднання виникло без класичної інтеграційної угоди, однак з часом перетворилося на вагомий центр впливу у світовій економіці. Основні етапи розвитку міжнародних економічних об'єднань узагальнено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Етапи еволюції міжнародних економічних об'єднань

Етап	**Характерні риси**	**Типові приклади**	**Ключові механізми взаємодії**
Класичні інтеграційні об'єднання (1950-1980 ті)	Жорстке юридичне оформлення, створення спільних ринків	ЄС, ЄАВТ	Спільні інституції, регулювання ринків
Регіональна економічна інтеграція (1980-2000 ті)	Зосередженість на торгівлі та інвестиціях	НАФТА, МЕРКОСУР	Зони вільної торгівлі, митні союзи
Глобальні багатосторонні структури	Стандартизація міжнародної торгівлі	СОТ, ОЕСР	Регуляції, міжнародні угоди
Неформальні економічні платформи	Гнучкі домовленості без наддержавних інституцій	БРІКС, G7, АРЕС	Діалог, координація політик та спільні проекти
Мережеві та тематичні об'єднання нового типу	Об'єднання навколо технологій, екології та енергетики	RCEP, Індо-Тихоокеанські альянси	Кооперація у вузьких сектор

Джерело: складено автором

Аналіз інформації, поданої в таблиці 1.2, дає підстави стверджувати, що на початковому етапі розвитку інтеграційних об'єднань домінували формалізовані структури, для яких була характерна чітка регламентація економічної взаємодії. Яскравим прикладом такої моделі є Європейський Союз, де країни-учасниці свідомо делегували частину свого суверенітету наднаціональним інституціям. Це забезпечило стабільність, узгодженість і передбачуваність інтеграційних процесів. У межах цієї моделі сформувалося

поняття «глибокої інтеграції», яке передбачає не лише розвиток торгівлі, а й охоплює соціальну, митну, валютну та регуляторну політику.

Наступний етап еволюції пов’язаний із поширенням економічних об’єднань, орієнтованих переважно на розвиток торгівлі та інвестиційного співробітництва. До них належать Північноамериканська угода про вільну торгівлю, Асоціація держав Південно-Східної Азії, МЕРКОСУР. На відміну від попередніх моделей, ці об’єднання не передбачали створення розгалужених наднаціональних інституцій, однак забезпечували ефективні механізми лібералізації ринків. У цей період інтеграційні процеси набули більш прагматичного характеру, зосереджуючись передусім на економічній доцільності, а не на політичній уніфікації.

Третій етап розвитку характеризується формуванням глобальних інституцій, зокрема Світової організації торгівлі, які встановили універсальні правила функціонування міжнародної торгівлі. Саме тоді особливої актуальності набули багатосторонні переговори, гармонізація торговельних норм і врегулювання суперечок у межах спільних інституцій. Це сприяло становленню світового ринку як цілісної та взаємопов’язаної системи.

Четвертий і п’ятий етапи демонструють поступовий перехід до більш гнучких і менш інституціоналізованих форматів співпраці, серед яких БРІКС, Група семи, Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво та інші [13]. Такі об’єднання не ґрунтуються на жорстких юридичних зобов’язаннях, що дозволяє їм швидше адаптуватися до змін у глобальному середовищі. Вони формують нову модель світогосподарських відносин, яка базується не на централізованому управлінні, а на принципах партнерства, координації дій і взаємної вигоди.

Порівняння формальних і неформальних міжнародних об’єднань свідчить, що сучасна світова економіка поступово зміщується у бік моделей співпраці, які не потребують передачі частини державного суверенітету. Хоча формалізовані

інтеграційні структури зберігають вагомий вплив, їх складна інституційна організація нерідко ускладнює швидке реагування на глобальні виклики. Водночас неформальні платформи забезпечують більш гнучкі механізми координації політики, реалізації спільних проєктів і узгодження позицій у міжнародних переговорах без створення наднаціональних органів.

Характерною рисою неформальних об'єднань є також відсутність жорстких критеріїв членства, що відкриває можливості для співпраці країн із різним рівнем економічного розвитку. Наприклад, у межах БРІКС держави суттєво відрізняються за політичними системами, економічними моделями та ресурсним потенціалом, однак це не заважає реалізації спільних ініціатив, зокрема створенню Нового банку розвитку. Такий формат співпраці набуває дедалі більшого поширення, оскільки поєднує гнучкість із відносно низькими політичними ризиками. Крім того, сучасні об'єднання дедалі частіше формуються не лише за географічним принципом, а й з урахуванням геополітичних інтересів.

Проведений аналіз також показує, що розвиток глобальних ланцюгів доданої вартості стимулює появу нових форматів міжнародного партнерства. Умови переходу від жорстких наднаціональних структур до більш адаптивних механізмів взаємодії сприяють тому, що неформальні об'єднання здатні оперативніше реагувати на сучасні виклики. Водночас міжнародна співпраця дедалі частіше зосереджується в окремих секторах, зокрема у фінансовій сфері, енергетиці та технологіях.

Поява нових центрів економічного впливу, таких як БРІКС, Група двадцяти та Регіональне всеосяжне економічне партнерство, свідчить про поступову трансформацію світового господарства у напрямі багатополярності [14].

Отже, еволюція міжнародних економічних об'єднань відображає перехід від жорстко інституціоналізованих форм інтеграції до більш гнучких і

адаптивних форматів співпраці. У сучасних умовах саме неформальні платформи відіграють дедалі важливішу роль, оскільки забезпечують швидкість ухвалення рішень, ширші можливості для маневрування та здатність впливати на глобальні процеси. Це створює передумови для формування нової архітектури світової економіки, у якій зростає значення держав із динамічним розвитком, що прагнуть посилити свої позиції в умовах глобальної взаємозалежності.

1.3 Передумови формування та цілі діяльності БРІКС

Формування об’єднання БРІКС стало результатом впливу комплексу економічних, геополітичних і соціальних факторів, які поступово посилювали позиції великих країн, що розвиваються, у системі світового господарства. Уже впродовж 2000-х років стало очевидно, що традиційні центри глобального впливу не здатні повною мірою забезпечити ефективне регулювання міжнародних фінансових процесів. Водночас зростала потреба у формуванні більш збалансованої та багатополярної моделі світового порядку. Саме в таких умовах виникла ідея створення нової платформи співпраці, яка об’єднала Бразилію, росію, Індію, Китай, а згодом і Південно-Африканську Республіку.

На початку XXI століття світова економіка почала поступово трансформуватися у напрямі багатополярності, відходячи від домінування традиційних центрів сили, таких як США, Європейський Союз і Японія. Паралельно стрімке економічне зростання Китаю та Індії, значний ресурсний потенціал росії, аграрно-промисловий розвиток Бразилії, а також регіональна роль Південної Африки створили передумови для формування нового формату міжнародного партнерства. У межах такої моделі держави не ставлять за мету глибоку інтеграцію чи передачу частини суверенітету, проте прагнуть координувати свою діяльність у ключових сферах — економіці, торгівлі, фінансах, енергетиці, безпеці та технологіях. Саме ці фактори стали основою

виникнення БРІКС як альтернативного об’єднання, здатного представляти інтереси країн із різними моделями розвитку, але подібними стратегічними цілями [15].

У подальшому БРІКС сформував власні механізми взаємодії, фінансові інструменти та політичні підходи, які суттєво відрізняються від класичних інтеграційних моделей. Це сприяло зміцненню позицій об’єднання у світовій економіці та закріпленню його ролі як одного з нових центрів глобального впливу.

В умовах зростання нестабільності світової економіки держави дедалі частіше об’єднуються в економічні блоки, що сприяє поглибленню інтеграції їхніх національних господарств. Це, у свою чергу, потребує більш узгодженої економічної політики на міждержавному рівні. Варто зауважити, що сам термін «БРІК» був запропонований Джимом О’Ніллом, провідним економістом компанії Goldman Sachs, а не країнами-учасницями. Він підкреслив зростаючу роль цих держав у світовій економіці та їхню здатність більш ефективно протистояти кризовим явищам порівняно з розвиненими країнами [16].

На початковому етапі формування об’єднання визначальним чинником була не стільки економічна подібність країн-учасниць, скільки їхні спільні геополітичні та стратегічні інтереси. Саме тому окремі дослідники пропонують умовно поділяти учасників БРІКС на дві основні групи (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Типологія країн БРІКС

Перша група (Індія, Китай)	Друга група (Бразилія, росія, ПАР)
Аграрноорієнтовані та індустріальні економіки, що характеризуються відносною закритістю, високим рівнем контролю з боку держави та значною урегульованістю ринків капіталу	Економіки з орієнтацією на природні ресурси, які відкриті для зовнішньої торгівлі та фінансових потоків, характеризуються присутністю як державного, так і приватного секторів
Розвивають стратегії, які засновані на внутрішній індустріалізації, тобто виробництві та послугах, орієнтованій на експорт, що спирається на абсолютні переваги країн	Схиляються до експортних стратегій, що виходять з порівняльних переваг
Валютний курс не відчув на собі інфляційного тиску впродовж кризи 2008-2011 рр. та пандемії COVID19	Під час кризи 2008-2011 рр. та пандемії COVID19, зафіксували циклічні зміни обмінного курсу, що обумовлено високою інфляцією
Сповідують режим фіксованого обмінного курсу (КНР в більш жорсткій формі, ніж Індія)	Сповідують більш гнучкий обмінний курс
Не користувались позиками МВФ	Брали позики МВФ з метою реалізації структурної перебудови

Джерело: складено автором на основі [17]

До першої групи належать Індія та Китай, економіки яких поєднують риси аграрного й індустріального розвитку. Для них характерна вагома роль державного регулювання, а також чітка орієнтація на експорт. Ці країни реалізують стратегії внутрішньої індустріалізації, активно використовують свої абсолютні переваги у міжнародній торгівлі та підтримують відносно стабільний валютний курс.

До другої групи відносять Бразилію, Росію та Південно-Африканську Республіку. Їхні економіки значною мірою ґрунтуються на використанні природно-ресурсного потенціалу та характеризуються відкритістю до міжнародної торгівлі й фінансових потоків. Для цих держав типовими є більш гнучкі валютні режими та орієнтація на експортно спрямовані моделі економічного розвитку.

Незважаючи на відмінності у структурі економік і моделях розвитку, країни БРІКС об’єднують спільні стратегічні орієнтири. Серед них — прагнення до підвищення рівня економічного розвитку на глобальному рівні, активна участь у міжнародній кооперації та процесах глобалізації, розширення ринків збуту і налагодження нових партнерських зв’язків. Саме завдяки цьому

консолідація зусиль п’яти динамічних економік здатна сприяти подоланню наслідків світових фінансових криз, а також стимулювати розвиток інших країн, що розвиваються [18].

Формування БРІКС було зумовлене низкою ключових передумов.

По-перше, це трансформація глобальної економіки та поступове зміщення центру світового розвитку в бік країн, що розвиваються. Як зазначає Олівер Стюнкель, на початку XXI століття значно посилилася роль держав Глобального Півдня у міжнародних фінансово-економічних процесах [19].

По-друге, важливим фактором стало накопичення значних золотовалютних резервів, розширення внутрішніх ринків і підвищення конкурентоспроможності економік Бразилії, Росії, Індії та Китаю [20].

По-третє, суттєвим стимулом виступило невдоволення існуючою системою глобального управління, зокрема домінуванням США, Європейського Союзу, а також міжнародних фінансових інституцій, таких як Міжнародний валютний фонд і Світовий банк [21].

Гнучка інституційна модель БРІКС дає змогу країнам-учасницям зберігати державний суверенітет, водночас забезпечуючи ефективну координацію спільних дій. За оцінками Ендрю Купера та Фейсала Алі Фарука, це об’єднання можна розглядати як новий формат міждержавної коаліції, яка функціонує без розгалуженої бюрократичної структури, але з високим рівнем політичної узгодженості [22].

Основні напрями діяльності БРІКС доцільно поділяти на економічні, фінансові, політичні та соціально-технологічні. До економічних цілей належать диверсифікація фінансових потоків, реформування міжнародної валютно-фінансової системи, а також розвиток внутрішньогрупової торгівлі й інвестицій [23]. У фінансовій сфері одним із ключових досягнень стало створення Нового банку розвитку — інституції, орієнтованої на фінансування інфраструктурних і

технологічних проєктів як у країнах-учасницях, так і в інших державах, що розвиваються [24].

Політичний вимір діяльності об’єднання передбачає посилення ролі країн Глобального Півдня у системі світового управління, зменшення однополярності та формування більш збалансованих механізмів прийняття рішень у міжнародних організаціях. Соціально-технологічний напрям охоплює співпрацю у сферах освіти, науки, енергетики, цифрових технологій та охорони здоров’я [25].

Отже, становлення БРІКС є результатом комплексної взаємодії глобальних і внутрішніх чинників, серед яких — зростання ролі країн, що розвиваються, необхідність реформування міжнародної фінансової системи та прагнення держав Глобального Півдня до посилення власної геоекономічної суб’єктності. На сучасному етапі це об’єднання виступає впливовою платформою міжнародної взаємодії, яка забезпечує координацію економічної політики, підтримує розвиток і сприяє формуванню багатополярного світового порядку.

Висновки до розділу

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що глобалізація є складним і багатогранним явищем, яке охоплює всі сфери суспільного життя та визначає ключові напрями розвитку сучасного світового господарства. Вона проявляється у зростанні взаємозалежності національних економік, формуванні глобальних ринків і зміні традиційних моделей економічної взаємодії. Теоретичний аналіз засвідчив існування різних підходів до розуміння сутності глобалізації, що дає підстави розглядати її як комплексний процес, у якому поєднуються економічні, політичні, технологічні та соціальні складові.

Аналіз еволюції міжнародних економічних об’єднань показав, що їх розвиток відбувався у напрямі поступового переходу від жорстко

інституціоналізованих форм інтеграції до більш гнучких і адаптивних моделей співробітництва. Якщо на початкових етапах переважали формальні структури з чітко визначеними правилами функціонування та наявністю наднаціональних органів, то в сучасних умовах зростає роль неформальних платформ. Саме вони забезпечують швидшу реакцію на глобальні виклики та дозволяють координувати дії держав без необхідності передачі частини суверенітету.

Особливе місце в дослідженні посідає аналіз становлення та розвитку БРІКС як нового центру економічного впливу в умовах багатополярного світу. Встановлено, що його формування було зумовлене як глобальними трансформаціями світової економіки, так і внутрішніми особливостями розвитку країн-учасниць. БРІКС можна розглядати як альтернативну модель міжнародного співробітництва, яка поєднує інституційну гнучкість із ефективною політичною координацією та сприяє посиленню ролі країн, що розвиваються, у системі глобального управління.

Таким чином, сучасний етап розвитку світового господарства характеризується формуванням нової архітектури міжнародних економічних відносин, у межах якої посилюється значення багатополярності, гнучких форматів взаємодії та нових центрів глобального впливу. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність подальшого вивчення глобалізаційних процесів і адаптації національних економік до нових умов функціонування у світовому економічному середовищі.

РОЗДІЛ 2 РОЛЬ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БРІКС У СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

2.1 Економічний та політичний потенціал країн БРІКС у світовому господарстві

У контексті сучасних глобальних трансформацій світового господарства об'єднання БРІКС привертає дедалі більшу увагу як наукової спільноти, так і урядових структур та міжнародних організацій. Це пов'язано з поступовим переходом від монополярної моделі світового порядку до багатополярної системи, у межах якої поряд із традиційними центрами впливу посилюється роль країн із динамічним економічним розвитком, значним природно-ресурсним потенціалом і місткими внутрішніми ринками.

Саме ці характеристики об'єднують Бразилію, росію, Індію, Китай і Південно-Африканську Республіку — держави, які, попри відмінності у політичних системах і моделях економічного розвитку, сформували своєрідний формат співробітництва, здатний впливати на ключові процеси як в економічній, так і в політичній площині глобального рівня.

Політичний потенціал країн БРІКС значною мірою визначається їхньою спроможністю брати участь у формуванні міжнародного порядку денного, пропонувати альтернативні підходи до вирішення глобальних проблем і представляти інтереси держав Глобального Півдня. Кожна з країн-учасниць відіграє провідну роль у своєму регіоні: Китай — у Східній Азії, Індія — у Південній Азії, Бразилія — у Латинській Америці, росія — у Євразійському просторі, Південно-Африканська Республіка — на Африканському континенті. Це підсилює значення їхньої взаємодії не лише з економічної, а й із геополітичної точки зору.

Проведений аналіз свідчить, що для багатьох країн світу БРІКС є прикладом партнерства, яке поєднує прагнення до економічного зростання,

зміцнення національної самостійності та зменшення залежності від західних фінансових і політичних інституцій.

БРІКС сьогодні виступає одним із найбільш впливових об'єднань країн, що розвиваються, володіючи значним економічним, демографічним і ресурсним потенціалом. Держави-учасниці займають вагоме місце у світовій економіці, формуючи альтернативний центр сили поряд із Групою семи.

До складу об'єднання входять одні з найбільших за територією та чисельністю населення країн світу — Бразилія, росія, Індія, Китай і Південно-Африканська Республіка (рис. 2.1).

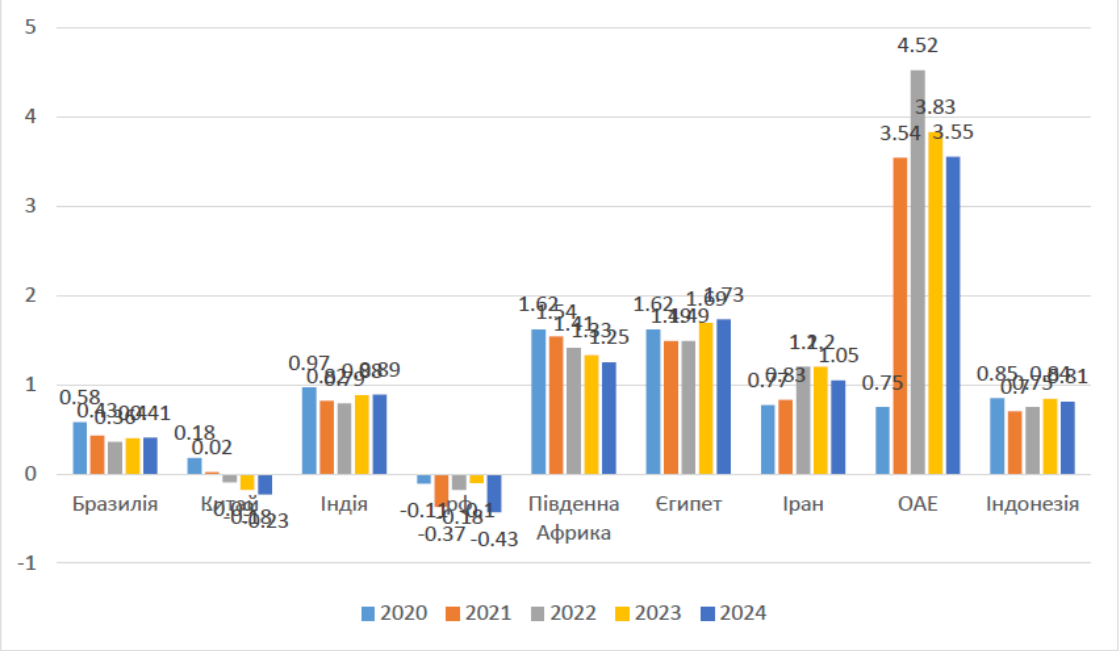

Рис. 2.1 Загальні темпи приросту населення в країнах БРІКС (у %)

Джерело: складено автором на основі [26]

У 2024 році склад БРІКС було суттєво розширено за рахунок приєднання нових учасників — Єгипту, Ірану, Об'єднаних Арабських Еміратів та Ефіопії. На початку 2025 року до об'єднання також долучилася Індонезія. Водночас низка держав, зокрема Туреччина, Саудівська Аравія та Азербайджан, наразі

перебувають на стадії подання заявок і очікують на ухвалення рішення щодо вступу.

Серед країн-членів БРІКС найбільшу чисельність населення мають Індія (1 428,6 млн осіб) і Китай (1 410,7 млн осіб). У Бразилії проживає 216,4 млн осіб, у Росії — 143,8 млн, в Ефіопії — 126,5 млн, у Єгипті — 112,7 млн, в Ірані — 89,2 млн, у Південній Африці — 60,4 млн осіб. Найменшою за чисельністю населення серед учасників об'єднання є держава Об'єднані Арабські Емірати — 9,5 млн осіб. Для Саудівської Аравії, яка перебуває у процесі приєднання, цей показник становить 36,9 млн осіб.

Отже, загальна чисельність населення країн БРІКС сягає 3 634,7 млн осіб, що становить приблизно 45,3% від населення світу. У країнах-кандидатах — Туреччині та Азербайджані — проживає відповідно 85,3 млн і 10,1 млн осіб [27].

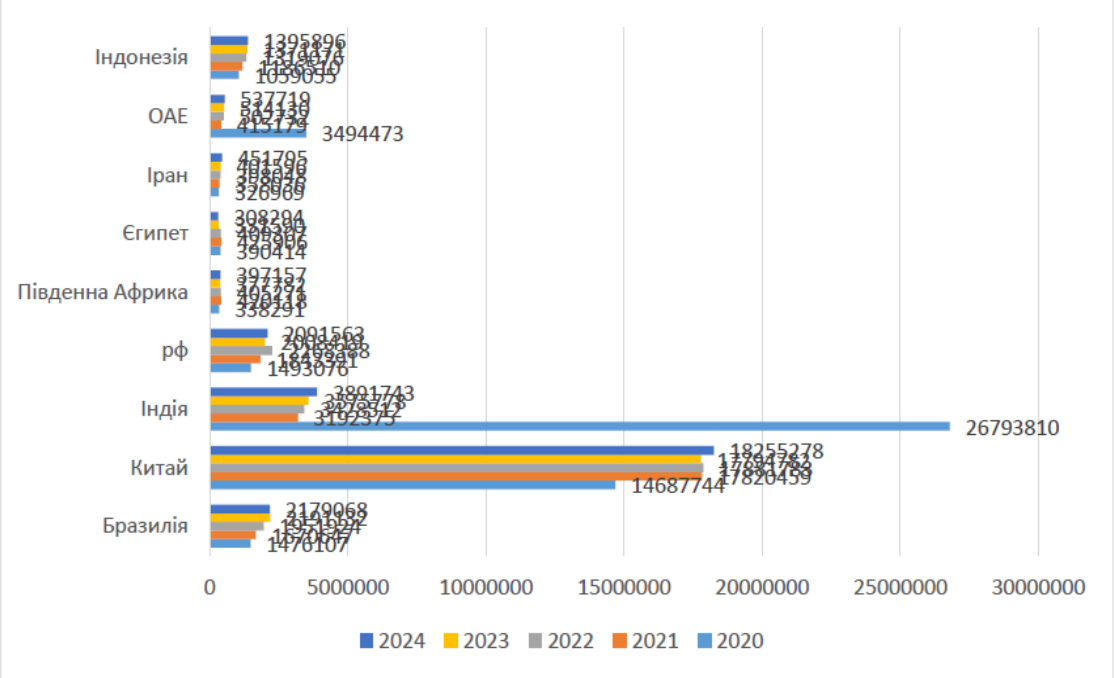

Рис. 2.2 Загальний ВВП країн БРІКС (дол. США)

Джерело: складено автором на основі [28]

У структурі валового внутрішнього продукту країн БРІКС провідну позицію посідає Китай, який фактично виступає ключовим економічним центром об’єднання. Значний внесок у формування його економічного потенціалу також забезпечують Індія, Бразилія та росія, що належать до найбільш потужних економік групи.

Другу позицію за обсягом ВВП займає Індія, економіка якої у 2024 році досягла приблизно 3,9 трлн доларів США. Упродовж останніх років країна демонструє стабільне економічне зростання, що свідчить про поступове зміцнення її ролі у світовій економічній системі. Позитивна, хоча й менш динамічна тенденція розвитку характерна і для Бразилії, де у 2024 році обсяг валового внутрішнього продукту становив близько 2,1 трлн доларів США.

За прогнозами аналітиків, у 2025 році на БРІКС, до складу якого входитимуть дев’ять країн, припадатиме орієнтовно 27% світового ВВП, тоді як частка країн Групи семи становитиме близько 45% [29].

Водночас країни об’єднання відіграють важливу роль на глобальному енергетичному ринку: на них припадає приблизно чверть світових запасів нафти та майже 29% її видобутку (рис. 2.3). Різниця між обсягами ресурсної бази та фактичним рівнем видобутку пояснюється тим, що деякі держави, які мають значні запаси (наприклад, Венесуела), не повністю реалізують свій потенціал у цій сфері.

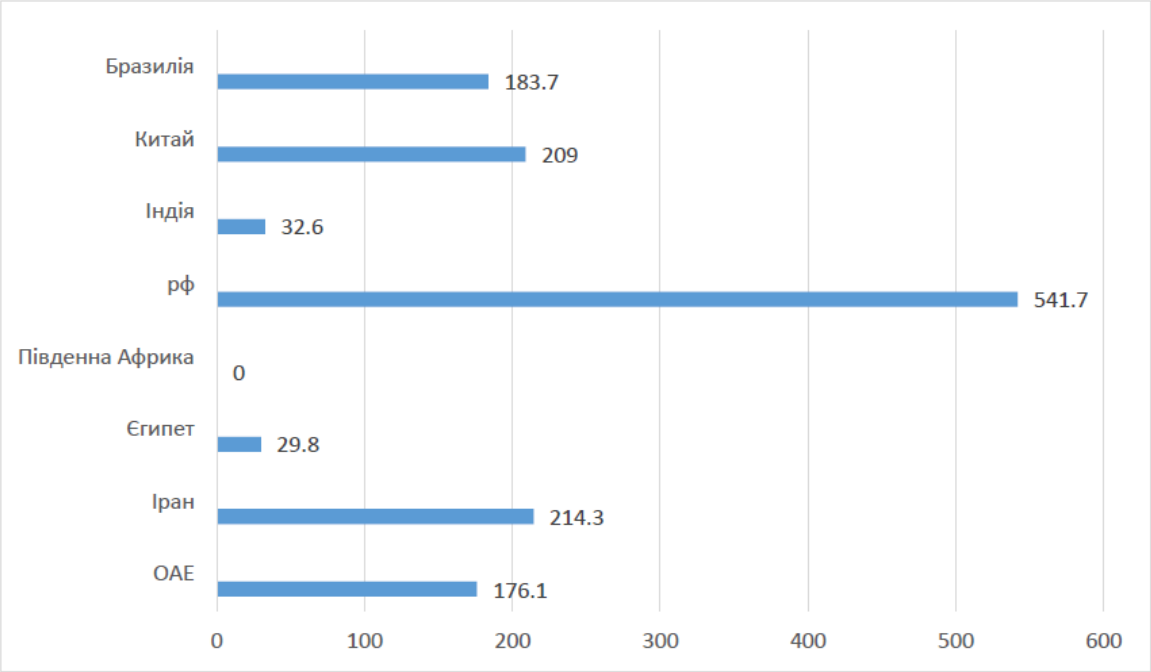

Рис. 2.3 Видобуток нафти країн БРІКС за 2024 р., млн тонн.

Джерело: складено автором на основі [27]

Видобуток нафти в межах БРІКС концентрується у кількох провідних країнах. Найбільші обсяги забезпечують Росія (541,7 млн тонн), Іран (214,3 млн тонн), Китай (209 млн тонн), Бразилія (183,7 млн тонн), Об'єднані Арабські Емірати (176,1 млн тонн), Індія (32,6 млн тонн) та Єгипет (29,8 млн тонн). Такий розподіл свідчить про значний енергетичний потенціал об'єднання та підтверджує його вагому роль на світовому ринку енергоресурсів.

Окрім енергетичної складової, країни БРІКС володіють потужним аграрним потенціалом. На їхню частку припадає близько 30% світових орних земель. У сукупності вони забезпечують виробництво приблизно 40% зернових культур, близько половини світового обсягу рибної продукції та майже 50% виробництва молока.

Станом на кінець 2023 року країни «п'ятірки» щорічно виробляли близько 1,17 млрд тонн зернових, що становить приблизно 42% світового обсягу, тоді як рівень їх споживання досягав 1,1 млрд тонн (близько 40%). Зокрема, обсяг

виробництва пшениці становив 348 млн тонн (44% світового показника), а споживання — 323 млн тонн (41%). Виробництво кукурудзи сягало приблизно 482 млн тонн (39%), тоді як її споживання становило 442 млн тонн (37%) [30].

Важливою характеристикою розвитку БРІКС є також інвестиційна привабливість країн-учасниць, яка визначає їхню здатність залучати капітал і забезпечувати подальше економічне зростання (рис. 2.4).

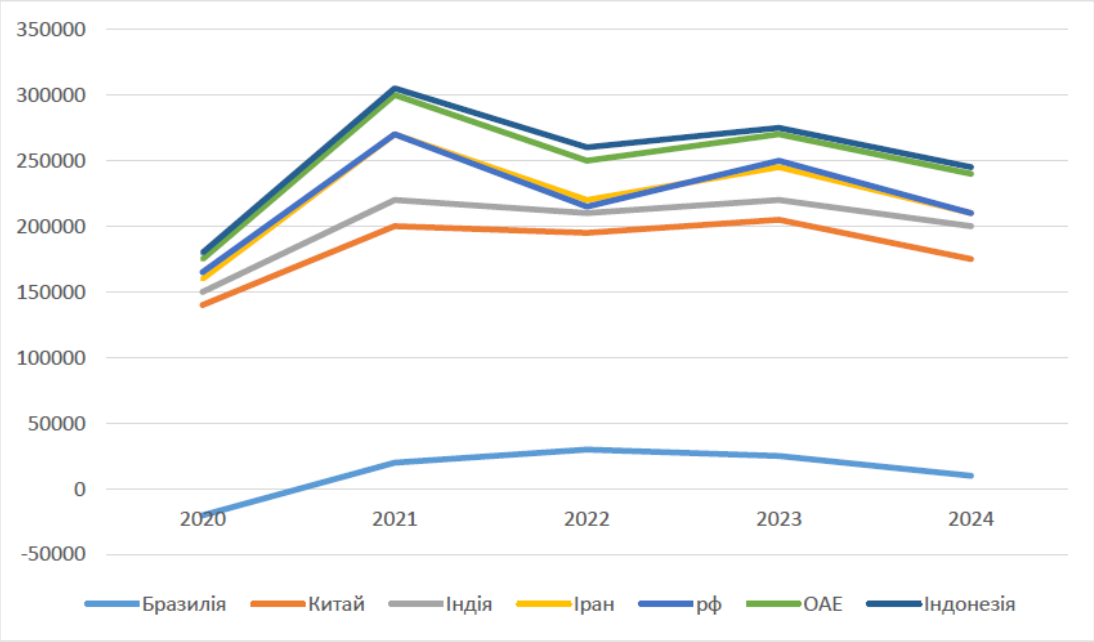

Рис. 2.4 Щорічні обсяги прямих іноземних інвестицій 2020-2024 рр. (дол. США)

Джерело: складено автором на основі [31]

Аналіз даних, наведених на рис. 2.4, показує, що після економічного спаду, спричиненого пандемією у 2020 році, вже у 2021 році спостерігалося відчутне зростання припливу інвестицій. Це було зумовлено відновленням більшості національних економік, а також активізацією інфраструктурних і виробничих проєктів. Найбільші обсяги інвестиційних надходжень були характерні для Китаю, Індії та Бразилії, що пояснюється масштабами їхніх внутрішніх ринків, розвиненістю виробничих ланцюгів і високим технологічним потенціалом.

Упродовж 2022–2023 років інвестиційні потоки загалом стабілізувалися, однак у 2024 році зафіксовано їх незначне скорочення. Така динаміка пов’язана з уповільненням темпів зростання світової економіки, посиленням монетарної політики провідних держав і зростанням геополітичних ризиків.

Водночас окремі країни, зокрема Об’єднані Арабські Емірати, Індонезія та Єгипет, демонструють позитивну динаміку інвестиційної активності. Це зумовлено проведенням економічних реформ, лібералізацією ринків і відкриттям нових секторів для приватного капіталу. Південна Африка та Іран також зберігають значний потенціал для залучення інвестицій у середньостроковій перспективі. Незважаючи на певні коливання, БРІКС і надалі залишається одним із ключових напрямів міжнародного інвестування.

Політична взаємодія країн БРІКС базується на принципах багатополярності, поваги до державного суверенітету та невтручання у внутрішні справи. Саме ці засади формують специфічну модель співробітництва, яка відрізняється від традиційних інтеграційних об’єднань. Такий підхід забезпечує можливість узгодження позицій держав-учасниць щодо широкого кола міжнародних питань, зокрема реформування міжнародних фінансових інституцій, розвитку глобальної інфраструктури, підтримання безпеки, реагування на кліматичні виклики та забезпечення продовольчої стабільності.

Варто зазначити, що політичний вплив БРІКС формується не стільки через жорстку інституційну структуру, скільки під впливом об’єктивних змін у світовій економіці та трансформації геополітичного балансу. Водночас характерною рисою цього впливу є його асиметричність, що проявляється у різному рівні економічної потужності та політичної ваги країн-учасниць.

Отже, сукупний економічний і політичний потенціал держав БРІКС свідчить про здатність об’єднання впливати на формування нових напрямів глобального розвитку та трансформацію структури світового господарства.

Значні демографічні ресурси, місткі внутрішні ринки, різноманіття економічних моделей і регіональне лідерство окремих країн створюють синергетичний ефект, який дозволяє об’єднанню відігравати важливу роль у ключових сферах — від енергетики та торгівлі до фінансів і технологічних інновацій. У сучасних умовах БРІКС поступово еволюціонує від дискусійної платформи до впливового механізму глобальної координації, здатного пропонувати альтернативні моделі співпраці та представляти інтереси країн Глобального Півдня у міжнародних інституціях. Гнучкість інституційної структури та відсутність наднаціональних механізмів управління підвищують адаптивність об’єднання до сучасних викликів і сприяють зміцненню його позицій у світовій економічній системі.

2.2 Порівняльний аналіз економічного розвитку БРІКС та G7

Країни БРІКС сьогодні виступають одним із ключових центрів економічного зростання, що значною мірою визначає основні структурні тенденції розвитку світового господарства. Їхні економіки відзначаються суттєвою різноманітністю за галузевою структурою, ресурсною базою, рівнем технологічного розвитку, підходами до реалізації ринкових реформ, а також соціально-демографічними характеристиками. Водночас саме така неоднорідність формує своєрідний синергетичний потенціал об’єднання.

Макроекономічна спроможність БРІКС визначається комплексом ключових чинників, серед яких — значна частка у світовому валовому внутрішньому продукті, масштаби внутрішніх ринків, динаміка промислового розвитку, стан зовнішньоторговельних балансів, а також здатність національних економік до структурної модернізації.

Станом на 2024 рік частка БРІКС у світовому ВВП перевищила 31,9%, що свідчить про поступове посилення ролі об’єднання у глобальній економічній системі (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Частка країн БРІКС у світовому валовому внутрішньому продукті у 2024 р. (%)

Країна	Частка у світовому ВВП, % (2024)
Китай	18.6
Індія	7.5
Бразилія	2.3
росія	2.9
Південна Африка	0.6
Разом BRICS	31.9

Джерело: побудовано автором на основі джерел [32]

БРІКС функціонує як міждержавна платформа, спрямована на узгодження економічної політики без створення наднаціональних інституцій, подібних до Європейський Союз. Основний акцент у діяльності об'єднання робиться на зміцненні економічного суверенітету держав-учасниць і формуванні альтернативних фінансових механізмів, зокрема через створення Новий банк розвитку. Значення БРІКС особливо посилюється в умовах глобальної нестабільності, коли економіки країн, що розвиваються, демонструють більш високі темпи зростання порівняно з розвиненими державами [33].

Результати досліджень свідчать, що протягом останніх двох десятиліть країни БРІКС поступово нарощують свою частку у світовій економіці. Цей процес супроводжується активізацією участі у міжнародній торгівлі, зростанням обсягів інвестицій та розвитком фінансових інструментів. Такі тенденції стали можливими завдяки реалізації внутрішніх економічних реформ, модернізації виробничих потужностей і диверсифікації економічних моделей, що сприяє адаптації до змін глобальної економічної кон'юнктури.

Для більш детального аналізу економічного потенціалу БРІКС доцільно зосередитися на ключових макроекономічних показниках кожної країни,

зокрема обсягах ВВП, темпах економічного зростання, галузевій структурі економіки, динаміці зовнішньої торгівлі та інвестиційних процесах.

У сукупності країни об’єднання займають близько 26% території Землі, охоплюють приблизно 42% населення світу (понад 2,8 млрд осіб) і формують вагому частку глобального виробництва. Зокрема, Бразилія, росія, Індія та Китай забезпечують близько 40% світового виробництва пшениці (понад 260 млн тонн), близько 50% свинини (понад 50 млн тонн), понад 30% м’яса птиці (понад 30 млн тонн) та приблизно 30% яловичини (близько 20 млн тонн). Крім того, на ці країни припадає близько 32% світових орних земель (приблизно 0,5 млрд га), що свідчить про їхній значний аграрний потенціал. Ефективне використання інтеграційних можливостей держав-учасниць може істотно посилити їхній вплив на глобальні економічні процеси [34].

Згідно з прогнозними оцінками, темпи економічного зростання країн БРІКС у найближчі роки перевищуватимуть середньосвітові показники (близько 4,5% проти 2,5%), що сприятиме подальшому збільшенню їхньої частки у світовій економіці. Очікується, що до 2030 року цей показник може зрости приблизно до 37%, перевищивши сукупний рівень країн Європи. Наразі на держави БРІКС припадає близько 19% світового експорту товарів і 16% імпорту, а також приблизно 19% як вхідних, так і вихідних прямих іноземних інвестицій (рис. 2.5) [34].

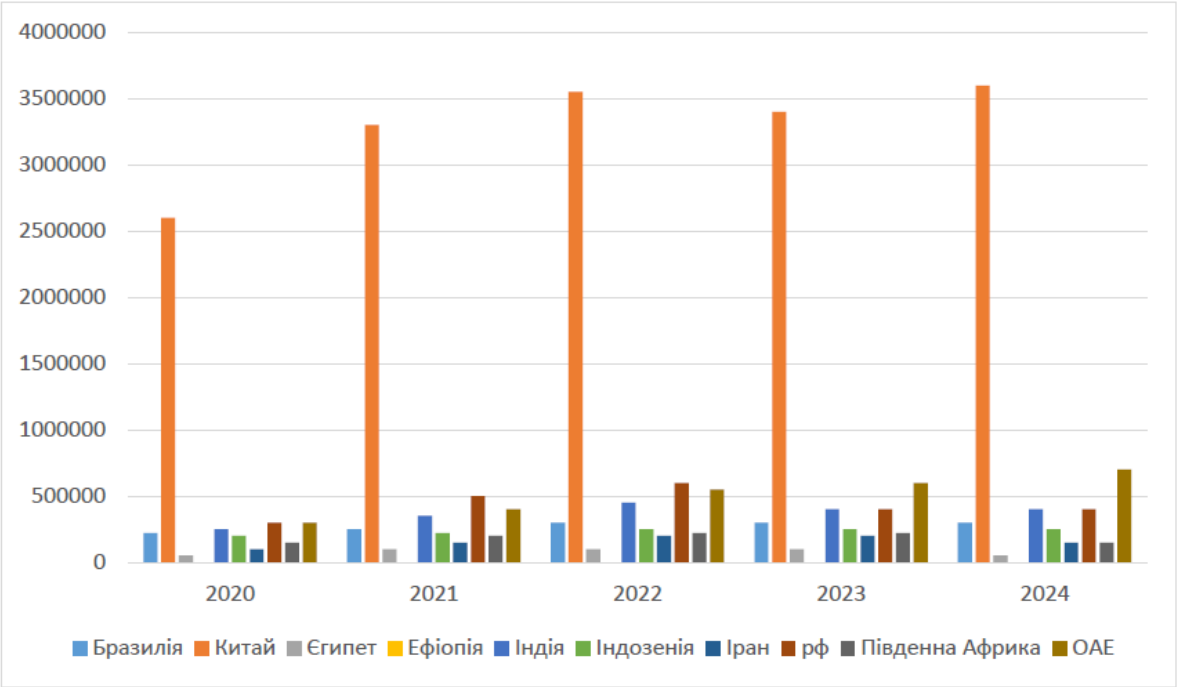

Рис. 2.5 Загальний обсяг експорту країн БРІКС 2020-2024 рр. (дол. США)

Джерело: побудовано автором на основі [36]

Одним із ключових чинників забезпечення макроекономічної стабільності в країнах БРІКС є реалізація виваженої грошово-кредитної політики, спрямованої на зниження рівня державного боргу та нарощення міжнародних резервів [35].

Упродовж 2020–2024 років держави об'єднання загалом демонстрували тенденцію до зростання експортних обсягів. Після тимчасового спаду у 2020 році, зумовленого пандемією COVID-19, у 2021–2022 роках відбулося активне відновлення міжнародної торгівлі. Країни БРІКС досить швидко адаптувалися до нових економічних умов завдяки перебудові виробничих процесів, розвитку внутрішніх ринків і зміцненню торговельно-економічних зв'язків як між собою, так і з іншими державами.

Провідні позиції за обсягами експорту серед країн БРІКС стабільно утримує Китай, на який припадає понад половина сукупного експорту групи. Це пояснюється його потужною промисловою базою, динамічним розвитком

високотехнологічних галузей та активною державною підтримкою експортоорієнтованого виробництва. Водночас Індія, Бразилія та Об’єднані Арабські Емірати також демонструють стабільне зростання експортних показників, де значну частку становлять сировинні ресурси, енергоресурси, продукція машинобудування та послуги, що постачаються переважно до країн Азії, Африки та Європи.

Для таких країн, як Єгипет, Іран, Індонезія, Ефіопія та Південна Африка, характерні відносно менші обсяги експорту, однак вони поступово активізують свою участь у регіональній торгівлі. Це досягається завдяки реалізації заходів, спрямованих на модернізацію портової інфраструктури, розвиток транспортних мереж і зміцнення промислового сектору, що сприяє розширенню зовнішньоекономічних зв’язків і залученню нових торговельних партнерів.

У 2023–2024 роках темпи зростання експорту дещо сповільнилися під впливом глобальних економічних викликів, зокрема нестабільності цін на енергоносії та зниження попиту з боку розвинених країн. Проте БРІКС продовжує відігравати важливу роль у розвитку світової торгівлі, зміцнюючи власну економічну самодостатність і формуючи альтернативні глобальні ланцюги постачання.

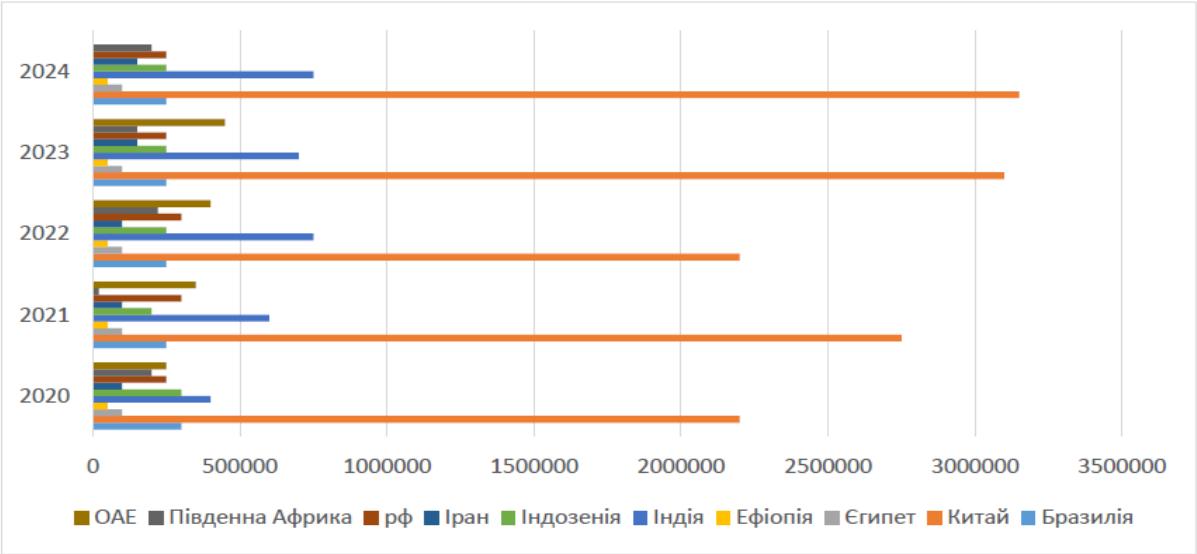

Рис. 2.6 Загальний обсяг імпорту країн БРІКС 2020-2024 рр. (дол. США)

Джерело: побудовано автором на основі [36]

Серед країн БРІКС за обсягами імпорту також домінує Китай, де значну частку імпортних поставок становлять корисні копалини, зокрема коксівне вугілля. За підсумками 2024 року обсяг його імпорту зріс на 19,7% порівняно з попереднім роком і досяг 121,7 млн тонн, що стало найвищим показником за весь період спостережень. Водночас у грудні було зафіксовано скорочення імпорту на 12,9% порівняно з попереднім місяцем — до 10,7 млн тонн. Загальна вартість імпортованої продукції протягом року збільшилася на 7% і становила 18,5 млрд доларів США. Основними постачальниками залишалися Монголія та росія, обсяги експорту яких досягли відповідно 53,9 млн тонн і 30,2 млн тонн. Зокрема, у грудні Монголія експортувала до Китаю 4,2 млн тонн коксівного вугілля [37].

За сучасними оцінками, частка БРІКС у світовому валовому внутрішньому продукті у 2024 році становила близько 40%. У разі врахування розширеного формату BRICS+ цей показник може зрости до 44%. Це свідчить про поступове зміщення центрів глобальної економічної сили у бік країн, що розвиваються, і водночас ставить під сумнів тривале домінування традиційних західних економічних об’єднань.

У цьому контексті доцільно здійснити порівняння БРІКС з іншим впливовим міжнародним об’єднанням — Група семи. До складу «Великої сімки» входять Велика Британія, Італія, Канада, Німеччина, США, Франція та Японія — держави з високим рівнем економічного розвитку, які мають значний вплив на функціонування ключових міжнародних інституцій. Зокрема, їм належить близько половини голосів у Світовий банк та Міжнародний валютний фонд, а також вагомі позиції у Світова організація торгівлі та Раді Безпеки Організація Об’єднаних Націй. Саме через ці формалізовані інституційні механізми країни G7 реалізують свої стратегічні економічні та політичні рішення [38].

Попри зростання ролі БРІКС, Група семи продовжує утримувати провідні позиції за показниками валового внутрішнього продукту. Це пояснюється високим рівнем індустріалізації, значною інноваційною активністю та стабільністю фінансових систем країн-учасниць (рис. 2.7). Зокрема, економіки США та Японія характеризуються високим рівнем технологічного розвитку та продуктивності праці, що забезпечує їхню стійкість навіть в умовах глобальної економічної нестабільності.

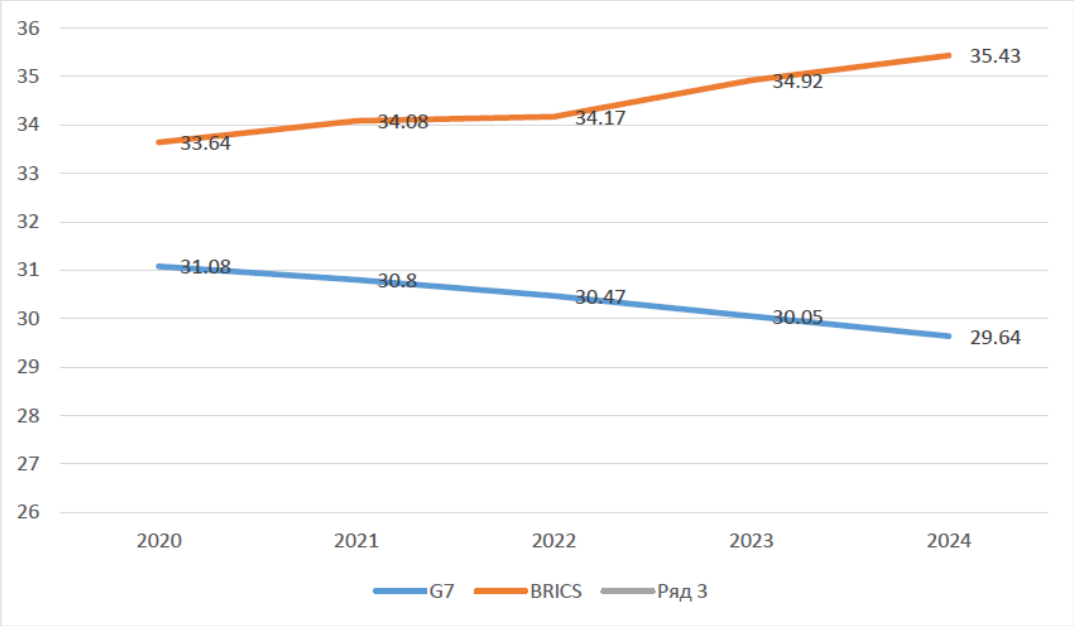

Рис. 2.7 Частка країн БРІКС та G7 у загальному світовому валовому внутрішньому продукті (ВВП) за паритетом купівельної спроможності (у %)

Джерело: побудовано автором на основі [39]

Водночас країни БРІКС демонструють відносно високі темпи економічного зростання, що зумовлено поєднанням значного демографічного потенціалу, наявністю багатих природних ресурсів, а також активним розвитком промислового й аграрного секторів. Вирішальну роль у забезпеченні економічної динаміки відіграють Китай та Індія, які виступають ключовими драйверами зростання, тоді як Росія і Бразилія займають важливі позиції як постачальники енергетичних і сировинних ресурсів на світові ринки.

Упродовж останніх років експортна динаміка країн Група семи відзначається відносною стабільністю, тоді як для держав БРІКС більш характерні коливання показників. Це пояснюється значною залежністю їхніх економік від змін світових цін на енергоносії та продовольчу продукцію (рис. 2.8).

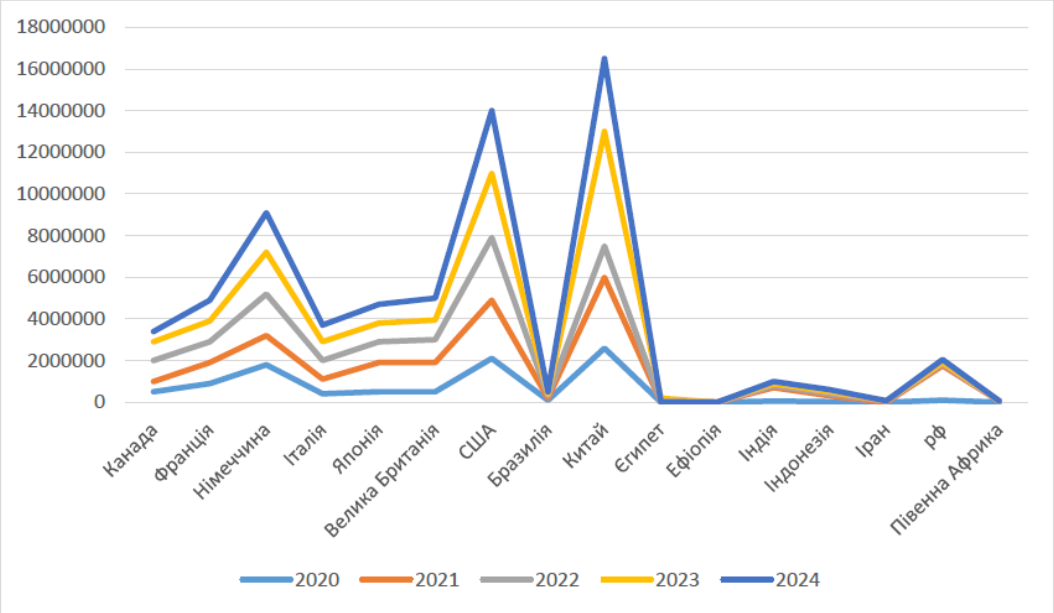

Рис. 2.8 Порівняння зміни обсягу експорту товарів та послуг країн G7 та БРІКС з 2020-2024 рік, дол. США

Джерело: побудовано автором на основі [40, 41]

Порівняльний аналіз експортних показників свідчить, що для країн Група семи характерні відносно стабільні та рівномірні обсяги експорту, що зумовлено високим рівнем їхнього економічного розвитку та провідними позиціями у світовому господарстві (рис. 2.8). Натомість держави БРІКС демонструють більш виражену варіативність експортних показників, що пояснюється неоднорідністю їх економічного розвитку, відмінностями у демографічному потенціалі та структурі національних економік.

Країни Група семи спеціалізуються переважно на виробництві високотехнологічної продукції, наданні послуг та створенні інтелектуального продукту, що формує високу додану вартість і, як правило, забезпечує позитивне сальдо зовнішньої торгівлі. Водночас більшість держав БРІКС орієнтуються на експорт сировини та напівфабрикатів, що підвищує їхню залежність від кон’юнктури світових ринків, зокрема коливань цін на енергоресурси та аграрну продукцію.

Подібна тенденція простежується і в імпортній діяльності. Як показано на рис. 2.9, динаміка щорічних обсягів імпорту товарів і послуг у країнах Група семи значною мірою узгоджується з експортними показниками, що свідчить про відносну збалансованість їхніх зовнішньоекономічних операцій. У свою чергу, для БРІКС характерна більша мінливість імпортних показників, що відображає структурні особливості економік країн-учасниць та їхню залежність від зовнішніх економічних факторів.

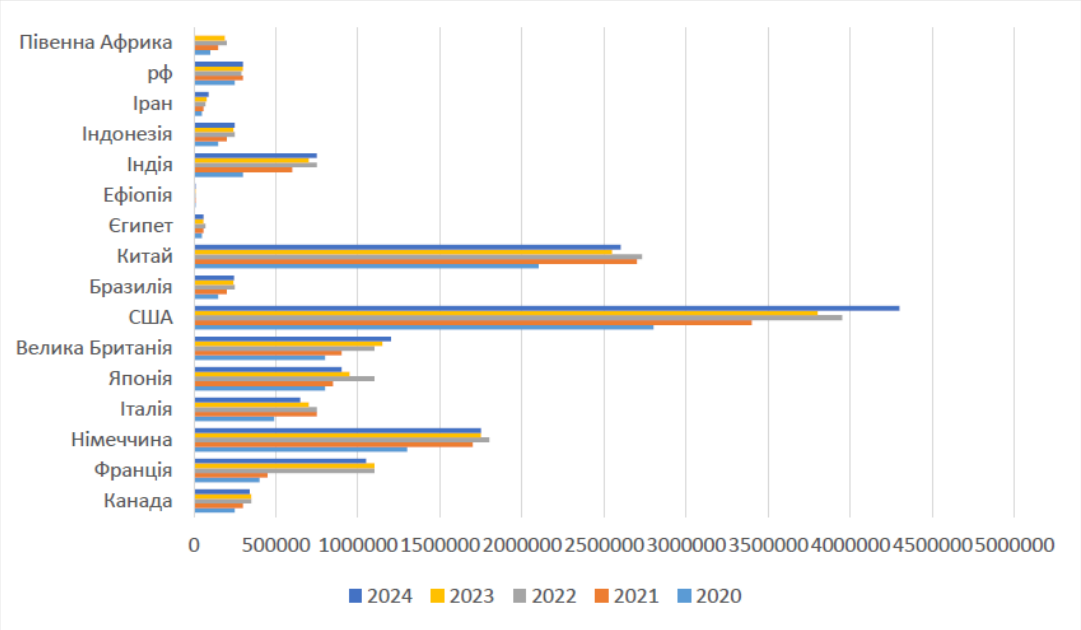

Рис. 2.9 Порівняння зміни обсягу імпорту товарів та послуг країн G7 та БРІКС з 2020-2024 рік, дол. США

Джерело: побудовано автором на основі джерел [42, 43]

Отже, проведений порівняльний аналіз ключових показників двох об’єднань дає підстави стверджувати, що кожне з них розвивається відповідно до власної економічної моделі та визначених стратегічних пріоритетів. Країни БРІКС зосереджують свою увагу на залученні технологій і ресурсів, необхідних для модернізації національних економік, тоді як держави Група семи орієнтуються на забезпечення доступу до стратегічно важливих ресурсів і підтримання високого рівня економічної стабільності.

Попри сучасні глобальні виклики та кризові явища, Група семи продовжує зберігати провідні позиції як джерело технологічного прогресу та інновацій. Водночас БРІКС поступово еволюціонує від ролі переважного імпортера товарів і послуг до потенційного конкурента провідних світових економічних центрів, зокрема у сфері виробництва та розвитку глобальної економічної взаємодії.

2.3 Внутрішньоблокова економічна та фінансова взаємодія країн БРІКС

Внутрішньоблокова взаємодія країн БРІКС є одним із ключових чинників, що забезпечують ефективність функціонування та стійкість цього об’єднання в сучасній системі міжнародних відносин. На відміну від традиційних інтеграційних структур, таких як Європейський Союз чи МЕРКОСУР, БРІКС не має жорстко інституціоналізованої наднаціональної моделі управління. Водночас держави-учасниці сформували власні механізми координації, які дають змогу ефективно узгоджувати позиції з ключових політичних, економічних і соціальних питань.

Дослідження показує, що саме внутрішня взаємодія стала фундаментом становлення БРІКС як одного з нових центрів глобального впливу, здатного впливати на економічні процеси, фінансову стабільність, технологічний розвиток і питання міжнародної безпеки.

Система взаємодії всередині об’єднання має багаторівневий характер і охоплює різні формати співпраці — від самітів глав держав і урядів до робочих механізмів взаємодії між міністерствами, центральними банками, науковими установами та бізнес-спільнотою. Така структура формує комплексний інституційний механізм, що забезпечує узгодженість політики у стратегічно важливих сферах.

На сучасному етапі БРІКС демонструє поступовий перехід до більш високого рівня організаційного розвитку. Це проявляється не лише у регулярності зустрічей на найвищому рівні, а й у створенні власних фінансових інституцій, зокрема Новий банк розвитку. Прагнення до диверсифікації глобальної фінансової системи та її трансформації у більш прозору й справедливу відображає стратегічні інтереси країн-учасниць [44].

Новий банк розвитку як багатосторонній фінансовий інститут відіграє важливу роль у фінансуванні інфраструктурних і сталих проєктів. Його діяльність спрямована на мобілізацію фінансових ресурсів для реалізації ініціатив як у країнах БРІКС, так і в інших державах із ринками, що формуються. Станом на сьогодні банк схвалив понад 100 проєктів на загальну суму близько 45 млрд доларів США [45]. Для порівняння, Світовий банк лише у 2023 році надав фінансування обсягом 72,8 млрд доларів США.

Статутний капітал Новий банк розвитку становить 100 млрд доларів США і поділений на 1 мільйон акцій номінальною вартістю 100 тис. доларів кожна. Розподіл голосів між країнами-учасницями визначається пропорційно до їхньої частки у підписаному капіталі банку (рис. 2.10).

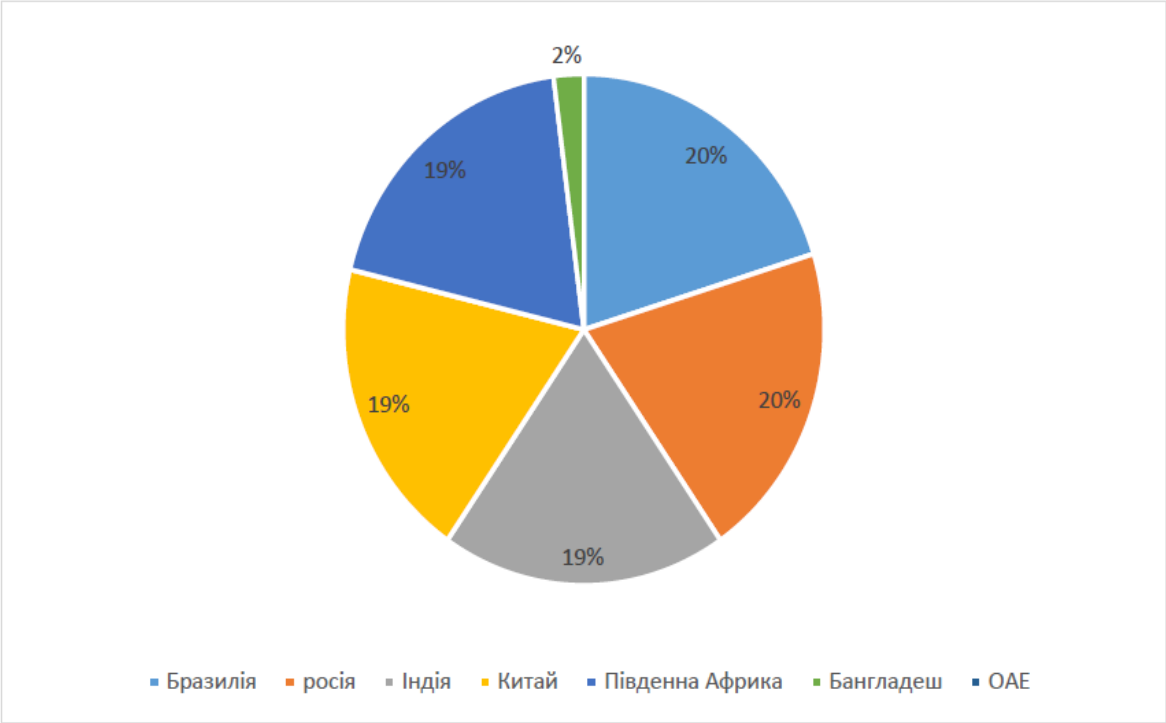

Рис. 2.10 Статутний капітал БРІКС станом на 2022 р.

Джерело: побудовано автором на основі [46]

Упродовж останніх років країни БРІКС активно дискутують щодо можливості запровадження спільної валюти як альтернативи долару США. Проте на даний момент узгодженої позиції з цього питання досягти не вдалося. Експерти зазначають, що створення єдиної валюти є складним і малоймовірним у короткостроковій перспективі через суттєві відмінності в економічних структурах, рівнях розвитку та макроекономічній політиці держав-учасниць. Водночас у перспективі розглядаються альтернативні варіанти, зокрема впровадження спеціальної розрахункової валюти для обслуговування міжнародної торгівлі або використання цифрових фінансових інструментів, включаючи криптовалюти, для здійснення міждержавних розрахунків [47].

Станом на сьогодні Новий банк розвитку схвалив понад 100 інвестиційних проєктів (рис. 2.11) загальною вартістю більше ніж 45 млрд доларів США, причому значна частина фінансових ресурсів уже спрямована на їх практичну реалізацію [48].

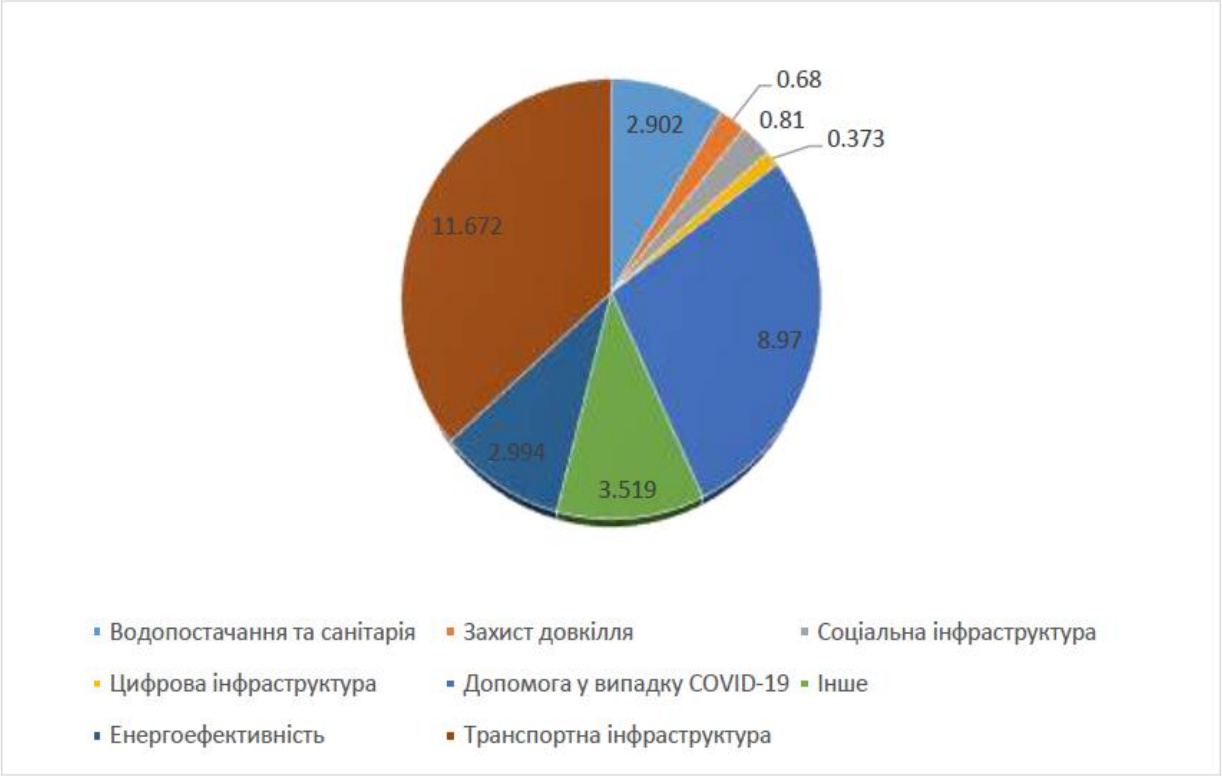

Рис.2.11 Основні проєкти фінансування на 2025 р. (млрд, дол)

Джерело: побудоване автором на основі [49]

Стратегія розвитку Новий банк розвитку на 2022–2026 роки передбачає його трансформацію у провідного постачальника фінансових рішень у сфері інфраструктури та сталого розвитку для економік, що формуються. Основні напрями цієї стратегії включають посилення здатності банку мобілізувати значні фінансові ресурси, розширення спектра підтримуваних проєктів, а також зміцнення інституційного потенціалу. Паралельно банк орієнтується на

підвищення ефективності операційної діяльності та розширення своєї ролі у глобальній фінансовій системі [50].

Загалом зовнішньоекономічна діяльність і фінансова взаємодія країн БРІКС свідчать про поступове посилення їхніх позицій у світовій економіці. Держави-учасниці активно розвивають торговельні зв’язки, збільшують обсяги взаємних інвестицій і поглиблюють співпрацю через Новий банк розвитку, який забезпечує фінансування спільних інфраструктурних і технологічних ініціатив. Використання національних валют у взаєморозрахунках сприяє формуванню власного економічного простору, що ґрунтується на принципах взаємної вигоди, інноваційного розвитку та економічної стійкості.

Отже, Новий банк розвитку відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової автономії країн БРІКС. Його діяльність спрямована на зменшення залежності від доларової фінансової системи, поглиблення внутрішньоблокової співпраці, розвиток альтернативних механізмів фінансування та посилення позицій країн, що розвиваються, у глобальному економічному середовищі. У довгостроковій перспективі цей інститут може не лише доповнювати, а й частково конкурувати з традиційними міжнародними фінансовими організаціями, виступаючи важливим елементом формування нової багатополярної фінансової архітектури, заснованої на принципах рівноправності та диверсифікації [51].

Висновки до розділу

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що БРІКС поступово посилює свої позиції у сучасній системі світового господарства, виступаючи одним із ключових центрів економічного зростання та формування нових глобальних тенденцій. Значний демографічний потенціал, наявність природних ресурсів, місткість внутрішніх ринків і високі темпи економічного розвитку забезпечують країнам об'єднання стійке місце у глобальній економічній структурі.

Порівняння з Група семи показало наявність суттєвих відмінностей у моделях економічного розвитку. Якщо держави G7 зберігають лідерство у сферах високих технологій, інноваційної діяльності та фінансової стабільності, то БРІКС характеризується більш динамічними темпами економічного зростання, значним виробничим і ресурсним потенціалом, а також поступовим зміцненням позицій у міжнародній торгівлі та інвестиційній сфері. Водночас для країн об'єднання залишається актуальною проблема залежності від коливань світових ринків сировини та енергоресурсів.

Аналіз внутрішньоблокової взаємодії свідчить, що, попри відсутність наднаціональних інституцій, країни БРІКС змогли сформувати ефективну систему координації економічної та фінансової політики. Важливе значення у цьому процесі має Новий банк розвитку, який забезпечує фінансування інфраструктурних і сталих проєктів, сприяє підвищенню фінансової самостійності держав-учасниць і розвитку альтернативних механізмів міжнародного фінансування.

Отже, БРІКС поступово еволюціонує від платформи політичного діалогу до впливового інструменту глобальної економічної координації. Посилення його ролі у світовій економіці свідчить про формування нової багатополярної моделі розвитку, у межах якої країни, що розвиваються, відіграють дедалі вагомішу роль. Подальший розвиток інтеграційних процесів, диверсифікація

економічних зв’язків і зміцнення фінансових інституцій можуть забезпечити закріплення позицій БРІКС як одного з ключових суб’єктів глобальної економіки.

РОЗДІЛ 3 ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БРІКС У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

3.1 Сучасні виклики та нові тенденції розвитку світової економіки

Станом на 2026 рік світова економіка перебуває у фазі глибоких структурних трансформацій, спричинених комплексом глобальних викликів, які змінюють не лише механізми функціонування світового господарства, а й саму сутність міжнародних економічних відносин.

У другому десятилітті XXI століття масштаб і багатовимірність цих процесів досягли такого рівня, що їх усе частіше порівнюють із системними кризами, подібними до Велика депресія або періодами індустріальних революцій. Модель глобальної економіки, сформована на принципах ліберальної глобалізації, поступово втрачає ефективність в умовах зростання нерівномірності розвитку, загострення конкуренції за ресурси та посилення ролі цифрових і технологічних чинників у формуванні нової архітектури міжнародної взаємодії.

Одним із ключових проявів цих змін є трансформація співвідношення сил у світовій економіці. Традиційні центри впливу, зокрема Сполучені Штати Америки та країни Західної Європи, зберігають вагоме значення, проте вже не мають беззаперечного домінування.

Водночас держави Азії, Латинської Америки та частково Африки демонструють стійкі темпи економічного зростання, що сприяє формуванню багатополярної моделі світового господарства. У межах цієї системи центри виробництва, інновацій та фінансових потоків поступово зміщуються у напрямі Сходу та Півдня. У цьому контексті БРІКС розглядається як один із ключових індикаторів таких змін, оскільки об’єднує країни, які пропонують альтернативні підходи до економічного розвитку та організації світового порядку.

Важливим чинником трансформації світового господарства є також криза глобальних інституцій. Міжнародні організації, сформовані після Другої

світової війни, дедалі меншою мірою відповідають сучасним викликам. Зокрема, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Світова організація торгівлі часто піддаються критиці через обмежену ефективність, інституційну інерційність і домінування інтересів вузького кола держав.

У сучасних умовах міжнародні об’єднання стикаються з низкою серйозних викликів, які впливають на їхню стійкість та ефективність. До основних із них належить економічна нестабільність, що проявляється у коливаннях валютних курсів, фінансових кризах і загальній невизначеності глобальної економіки, що ускладнює розвиток інтеграційних процесів.

Суттєвим фактором виступають також відмінності у політичних і соціально-економічних системах країн-учасниць, які можуть спричиняти суперечності та ускладнювати процес досягнення спільних рішень, гальмуючи інтеграцію. Додатковими загрозами є тероризм, кібератаки та геополітичні конфлікти, що формують нестабільне середовище для міжнародного співробітництва та потребують перегляду стратегій безпеки в межах інтеграційних об’єднань [52].

Зростання націоналістичних і популістських настроїв також становить вагомий виклик, оскільки може призводити до виходу окремих держав із інтеграційних структур і підривати їхню внутрішню єдність. Крім того, загострення торговельних суперечностей між провідними економічними акторами здатне порушувати стабільність глобальних торговельних потоків і негативно впливати на ефективність функціонування міжнародних об’єднань.

Одним із визначальних викликів сучасного етапу розвитку світового господарства є посилення геополітичної напруженості. Торговельні протистояння, військові конфлікти, санкційні обмеження та загальне ускладнення міжнародних відносин призводять до фрагментації глобального економічного простору. За таких умов держави змушені переглядати існуючі ланцюги постачання, диверсифікувати зовнішньоекономічні зв’язки та

виходити на нові ринки. Зокрема, країни БРІКС дедалі активніше орієнтуються на зменшення залежності від традиційних партнерів і посилення власної економічної самостійності.

Другим важливим чинником трансформації виступають технологічні зміни, пов’язані з цифровізацією, розвитком штучного інтелекту та автоматизацією виробництва. Ці процеси істотно змінюють конкурентне середовище, підвищують ефективність виробничої діяльності та водночас стають інструментом геоекономічного впливу. Країни, які не встигають адаптуватися до таких трансформацій, ризикують втратити конкурентні позиції та опинитися на периферії світової економіки.

Ще однією важливою тенденцією є зміна структури міжнародної торгівлі. Перегляд логістичних маршрутів, посилення ролі регіональних інтеграційних об’єднань, а також поступовий перехід до використання національних валют у міжнародних розрахунках формують нову модель економічної взаємодії.

У цілому сукупність зазначених факторів зумовлює формування нових тенденцій розвитку світового господарства, зокрема перехід від однополярної до багатополярної системи. У цих умовах країни, що розвиваються, разом із БРІКС поступово посилюють свої позиції у глобальній економіці, тоді як цифрові та «зелені» технології стають визначальними чинниками конкурентоспроможності.

Отже, інтеграційні об’єднання повинні оперативно адаптувати свої стратегії до нових умов, забезпечуючи ефективну координацію дій і здатність реагувати на глобальні виклики [53].

Рисунок 3.1 відображає динаміку зміни частки країн, що розвиваються, у світовому валовому внутрішньому продукті в період 2015–2024 років.

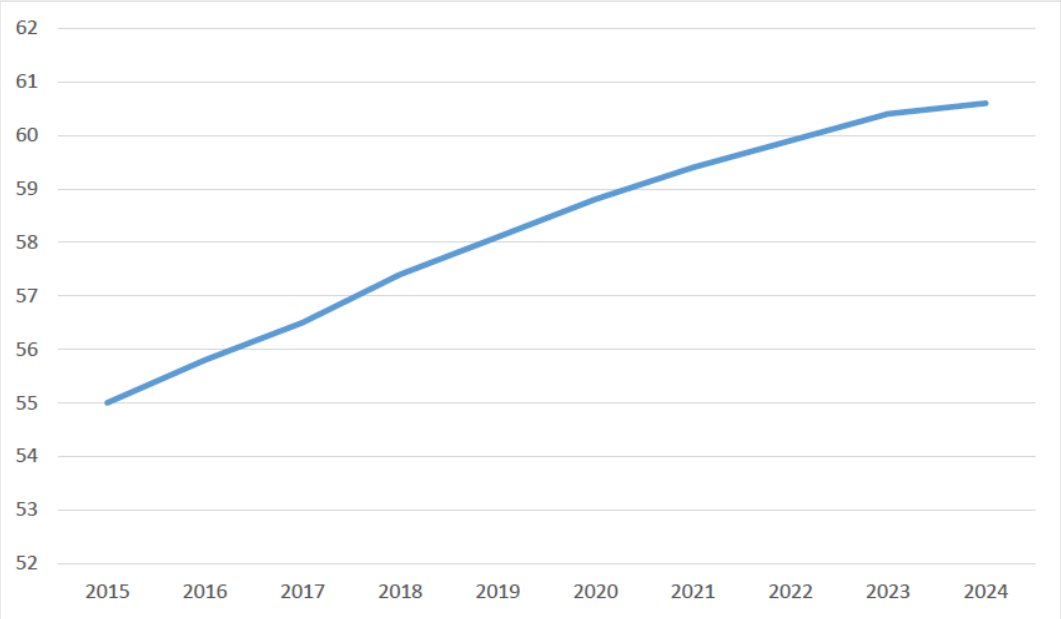

Рис. 3.1 Частка країн, що розвиваються, у світовому ВВП у % , 2015–2024 рр.

Джерело: побудовано автором на основі аналітичних даних

Аналіз даних, представлених на рисунку, дозволяє виявити чітку тенденцію до посилення економічної ролі країн Глобального Півдня. Якщо у 2015 році їхня частка у світовому валовому внутрішньому продукті становила близько 55%, то у 2024 році вона перевищила 60%. Це свідчить про помітне зміцнення позицій країн, що розвиваються, у глобальній структурі виробництва та зростання їхнього внеску у формування світового ВВП.

Збільшення цієї частки передусім зумовлене вищими темпами економічного розвитку держав Азії, Африки та Латинської Америки порівняно з розвиненими країнами. Розширення внутрішнього попиту, активне інвестування у промисловість та інфраструктуру сприяли підвищенню продуктивності праці та зміцненню економічного потенціалу цих держав. Водночас країни, що розвиваються, істотно активізували свою участь у міжнародній торгівлі та інвестиційних процесах.

Таким чином, інтеграційні процеси є невід'ємним елементом функціонування сучасної світової економіки, тоді як трансформаційні зміни

світового господарства мають складний і суперечливий характер. Умови глобалізації дедалі більше ставлять під сумнів ефективність окремих аспектів державного суверенітету, особливо в контексті захисту національних інтересів і вирішення завдань міжнародного економічного та правового розвитку [54].

Сучасні трансформаційні тенденції формують нову модель глобального розвитку, у якій визначальну роль відіграють технологічні фактори, геополітичні інтереси та регіональні інтеграційні процеси. У цих умовах БРІКС поступово зміцнює свої позиції та перетворюється на один із ключових центрів впливу у світовій економіці.

3.2 Перспективи розвитку БРІКС у сучасних глобальних умовах

У сучасних умовах світова економіка перебуває у фазі глибоких трансформацій, ключовою причиною яких є поступове зміщення центрів економічної сили від традиційно розвинених країн до динамічних економік Глобального Півдня. У цьому контексті БРІКС набуває дедалі більшого значення завдяки значному економічному, демографічному та ресурсному потенціалу. Відтак стратегічні напрями розвитку об’єднання мають важливе значення для розуміння сучасних трансформацій у світовому господарстві та формування нових моделей глобального розвитку.

Країни БРІКС функціонують в умовах зниження ефективності традиційних центрів світової економіки, зокрема США та Європейський Союз, що стимулює їх до формування власного економічного простору, більш стійкого до коливань глобальної кон’юнктури. Це сприяє підвищенню рівня економічної автономії, однак водночас вимагає впровадження ефективних інструментів макроекономічної стабілізації, спрямованих на забезпечення сталого розвитку та задоволення соціально-економічних потреб населення. Одним із ключових завдань для держав-учасниць залишається досягнення

балансу між внутрішнім розвитком, інтеграцією у світову економіку та підтриманням соціальної стабільності [55].

Розширення БРІКС відбувається на тлі загострення глобальних викликів у сфері безпеки, зокрема зростання кіберзагроз, активізації недержавних акторів та загальної мілітаризації міжнародних відносин. У цьому контексті традиційні правові механізми, закріплені, зокрема, у Гаазькі конвенції, дедалі меншою мірою відповідають сучасним формам конфліктів. Це ускладнює зовнішньополітичне позиціонування нових учасників об'єднання та їхню здатність зберігати нейтралітет в умовах посилення геополітичної напруженості [56].

Важливою тенденцією є також розширення використання національних валют у взаємній торгівлі. Так, у 2023 році між Бразилія та Китай було досягнуто домовленості щодо здійснення розрахунків у національних валютах, що стало важливим кроком до зменшення залежності від долара США. Подібні ініціативи свідчать про прагнення країн БРІКС посилити власні позиції у глобальній фінансовій системі та сприяти інтернаціоналізації національних валют. Наприкінці 2024 року уряди цих країн домовилися про подальше розширення такого формату співпраці, що підтверджує тенденцію до дедоларизації міжнародних економічних відносин [58].

Розширення БРІКС також можна розглядати як один із інструментів зниження впливу міжнародних санкцій. Зокрема, приєднання Іран сприяє поглибленню співпраці з Китай, який ще з 2009 року розвиває альтернативну платіжну інфраструктуру — Cross-Border Interbank Payment System, що позиціонується як альтернатива системі SWIFT. Наразі CIPS об'єднує близько 1300 банків у понад 100 країнах, що частково знижує ефективність санкційних обмежень. Водночас система SWIFT зберігає домінуючі позиції, охоплюючи понад 11 тисяч фінансових установ у більш ніж 200 країнах [60].

Водночас як БРІКС, так і система Cross-Border Interbank Payment System стикаються з проблемою обмеженого представництва у глобальній фінансовій архітектурі. Незважаючи на створення як альтернативи традиційним механізмам, для досягнення реальної конкурентоспроможності необхідне суттєве розширення участі як держав, так і фінансових установ. Наразі переважна більшість міжнародних розрахунків продовжує здійснюватися через SWIFT, що підтверджується структурою валютних операцій: на долар США припадає близько 46,5%, на євро — 24,4%, на фунт стерлінгів — 7,6%, на японську єну — 3,5%, тоді як частка китайського юаня становить лише близько 3% [61].

Ще одним важливим наслідком розширення БРІКС є трансформація зовнішньополітичної позиції держав-учасниць щодо ключових міжнародних подій, зокрема Російське вторгнення в Україну 2022. Під час голосування в Організація Об'єднаних Націй у березні 2022 року більшість країн підтримала резолюцію із засудженням дій росії, однак частина держав утрималася. Аналогічна неоднорідність позицій збереглася і в 2023 році під час голосування щодо припинення війни: Бразилія підтримала відповідні резолюції, тоді як Індія, Китай, Південно-Африканська Республіка та Єгипет утрималися.

Це свідчить про потенційну здатність країн об’єднання до координації позицій на міжнародній арені, хоча така узгодженість поки що не є повною. За оцінками аналітичного центру Atlantic Council, держави БРІКС уже продемонстрували ефективну взаємодію разом із країнами Глобального Півдня на міжнародних майданчиках [64]. Прикладом цього є спільні ініціативи зі створення фондів підтримки держав, що зазнали впливу кліматичних змін, а також участь у розробці податкової конвенції Організація Об'єднаних Націй у 2024 році.

Отже посилення ролі БРІКС у формуванні нової архітектури світового порядку викликає неоднозначні оцінки. З одного боку, це сприяє підвищенню

ролі країн, що розвиваються, та формуванню більш збалансованої глобальної системи. З іншого — існують ризики трансформації балансу впливу в міжнародних інституціях і потенційного послаблення демократичних принципів у разі консолідації позицій держав із різними політичними моделями.

З метою узагальнення отриманих результатів і комплексної оцінки перспектив розвитку, а також визначення місця БРІКС у світовій економіці було проведено SWOT-аналіз діяльності об'єднання (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз країн БРІКС

Сильні сторони	**Слабкі сторони**
• Велика кількість учасників перетворює блок на один із найбільших міждержавних форматів, що обєднує різні регіони світу; • Вплив на міжнародну економіку, адже БРІКС формує понад 30% світового ВВП; • Наявність альтернативних інституцій як Новий банк розвитку, що фінансує інфраструктурні проекти ; • Значний природно-ресурсний потенціал, що забезпечує енергетичну та ресурстну безпеку блоку; • Широкий спектр діяльності.	• Відсутність спільного бюджету та керуючого фінансового центру, що ускладнює реалізацію спільних масштабних проектів; • Різні погляди та способи вирішення політичних питань учасників об'єднання; • Залежність від експорту сировини; • Нерівномірний рівень економічного розвитку між країнами.
Можливості	**Загрози**
• Поява нових членів учасників; • Втрата конкурентних переваг групою G7; • Підвищення рівня розвитку країн учасниць через активну співпрацю; • Розвиток інформаційних технологій; • Створення власної валюти. • Створення єдиної платіжної системи BRICS Pay.	• Воєнні конфлікти, що ускладнює економічну співпрацю та гальмує розвиток країн та прплив іноземних інвестицій; • Економічна нестабільність, включаючи фінансові кризи; • Торгові війни та санкції спрямовані на окремі країни блоку; • Ескалація глобальної конкуренції за ресурси.

Джерело: створено автором на основі [66- 68]

Проведений SWOT-аналіз свідчить, що БРІКС можна віднести до найбільш перспективних міждержавних об'єднань, які відіграють вагому роль у трансформації сучасної глобальної економічної системи. До основних сильних сторін блоку належать значний економічний потенціал, масштабні демографічні

ресурси, багата природно-ресурсна база, а також наявність власних фінансових інституцій, що створюють підґрунтя для довгострокового розвитку та посилення позицій на міжнародній арені.

Водночас серед ключових слабких сторін БРІКС варто відзначити нерівномірність економічного розвитку країн-учасниць, відмінності у підходах до врегулювання конфліктів, а також залежність окремих економік від експорту сировини. Сукупність цих факторів обмежує можливості поглиблення інтеграції та ускладнює ефективну координацію спільної політики.

Разом із тим наявні можливості відкривають перспективи перетворення БРІКС на один із провідних економічних центрів світу, здатний конкурувати з традиційними західними об’єднаннями, зокрема Група семи. Розширення складу учасників, розвиток цифрових технологій, потенційне впровадження власної валюти та платіжної інфраструктури, а також поступове послаблення окремих конкурентних переваг країн G7 формують сприятливі умови для реалізації цього потенціалу.

Водночас БРІКС стикається з низкою серйозних загроз, серед яких військово-політичні конфлікти, санкційний тиск на окремі держави, посилення глобальної конкуренції за ресурси та політична нестабільність. Ці чинники можуть стримувати інтеграційні процеси та обмежувати вплив об’єднання на світову економіку.

Загалом результати SWOT-аналізу свідчать про наявність значного потенціалу подальшого розвитку БРІКС в умовах формування багатополярної світової системи. Водночас його ефективна реалізація потребує вдосконалення стратегічних підходів і здатності оперативно адаптуватися до змін глобального економічного середовища.

Для більш глибокого аналізу перспектив інтеграційних процесів у межах БРІКС доцільно застосовувати сценарний підхід, який дозволяє оцінити можливі варіанти економічної та політичної інтеграції з урахуванням сучасних

глобальних викликів. У цьому контексті можна виокремити кілька потенційних сценаріїв подальшого розвитку об’єднання (рис. 3.2).

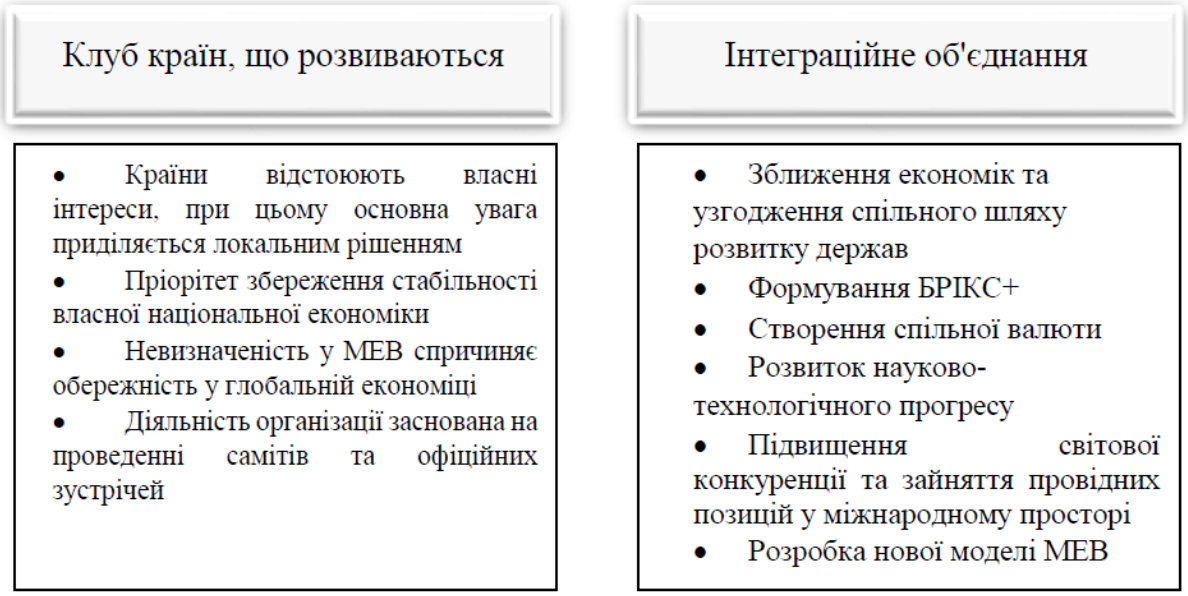

Рис. 3.2 Сценарії розвитку країн БРІКС

Джерело: побудовано автором

Перший сценарій передбачає збереження БРІКС у його нинішньому форматі функціонування. У межах такого підходу держави-учасниці зосереджуються насамперед на захисті власних національних інтересів і вирішенні внутрішніх економічних проблем, тоді як міжнародна співпраця розглядається як допоміжний інструмент підтримання стабільності. Головна мета цього сценарію полягає не у поглибленні інтеграції, а у забезпеченні макроекономічної рівноваги.

За умов високої невизначеності глобальної економіки та складної геополітичної ситуації країни обирають обережну модель участі у спільних ініціативах. У результаті інтеграційні процеси залишаються обмеженими, а рівень міжнародної взаємодії — відносно низьким. Діяльність об’єднання у цьому випадку зводиться до проведення регулярних самітів, міжурядових зустрічей та координації окремих позицій без формування спільних інституцій

або фінансових механізмів. Такий сценарій не передбачає створення єдиного ринку, валютної інтеграції чи глибокої економічної взаємодії.

Другий сценарій відображає більш прогресивну модель розвитку, у межах якої БРІКС може еволюціонувати в повноцінне інтеграційне об'єднання, подібне за функціонуванням до регіональних економічних союзів. У цьому контексті особливого значення набуває співпраця у сфері високих технологій та інновацій, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності держав-учасниць і зміцненню позицій Глобального Півдня у світовій економіці.

Важливим напрямом цього сценарію є також подолання внутрішніх проблем розвитку, зокрема ресурсних, екологічних і соціальних. Їх накопичення вимагає модернізації економік, підвищення ефективності виробництва та покращення якості життя населення. У зв'язку з цим країни БРІКС активізують інвестиції у новітні технології, що дає змогу зміцнювати свої позиції як на ринках країн із нижчим рівнем доходів, так і на розвинених ринках.

Поглиблення співпраці передбачає не лише внутрішню інтеграцію, а й розширення партнерських зв'язків із іншими державами, що сприяє формуванню ширшої мережі економічної взаємодії. Узгодження торговельної політики та використання спільного економічного потенціалу дозволяють зменшувати витрати, підвищувати ефективність і посилювати конкурентні позиції на глобальному ринку. У цьому контексті перспективною виглядає ідея створення єдиного центру стратегічного планування та прогнозування, який забезпечував би аналітичну підтримку та координацію масштабних спільних проєктів.

Ключовим елементом інтеграційного сценарію є формування спільної фінансової інфраструктури, зокрема створення єдиної валюти та платіжної платформи на кшталт BRICS Pay як альтернативи західним фінансовим системам. Порівняно з першим сценарієм, цей підхід передбачає значно глибшу

координацію економічної політики, активізацію інвестиційної діяльності та посилення ролі Новий банк розвитку як ключового фінансового інструменту.

Отже, подальший розвиток БРІКС може відбуватися за двома основними сценаріями. У першому випадку об’єднання зберігатиме статус платформи для політичного діалогу без суттєвого поглиблення інтеграції. У другому — воно має потенціал трансформуватися у впливовий економічний союз, здатний відігравати провідну роль у глобальній економіці. Загалом майбутнє БРІКС залежить від здатності його учасників узгоджувати національні інтереси зі спільними стратегічними цілями. У разі досягнення такого балансу об’єднання має всі передумови стати одним із ключових економічних центрів XXI століття.

Висновки до розділу

Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що сучасний етап розвитку світової економіки характеризується глибокими трансформаційними процесами, зумовленими посиленням глобальних викликів, зміною співвідношення економічних сил та переходом до багатополярної моделі світового господарства. Зростання ролі країн, що розвиваються, зокрема в межах БРІКС, свідчить про формування нових центрів економічного впливу, які дедалі активніше визначають напрями розвитку міжнародних економічних відносин.

Аналіз показав, що такі фактори, як геополітична нестабільність, технологічні трансформації, зміни у структурі міжнародної торгівлі та криза традиційних міжнародних інституцій, мають істотний вплив на функціонування інтеграційних об’єднань. У цих умовах країни БРІКС змушені адаптувати свої стратегії, орієнтуючись на зміцнення економічної самостійності, диверсифікацію зовнішньоекономічних зв’язків і посилення координації економічної політики.

Встановлено, що подальший розвиток БРІКС можливий за кількома сценаріями. Перший передбачає збереження об’єднання у форматі координаційної платформи без суттєвого поглиблення інтеграції, тоді як другий — його трансформацію у повноцінний економічний союз із розвиненими інституційними механізмами, спільною фінансовою інфраструктурою та посиленою роллю у глобальній економіці. Реалізація того чи іншого сценарію залежить передусім від здатності країн-учасниць узгоджувати національні інтереси зі спільними стратегічними пріоритетами.

Отже, БРІКС має значний потенціал для подальшого розвитку та зміцнення своїх позицій у світовому господарстві. Водночас ефективність цього процесу визначатиметься рівнем адаптації до глобальних трансформацій, здатністю до інституційного вдосконалення та готовністю до поглиблення інтеграційних процесів у контексті формування нової багатополярної економічної системи.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання дослідження було проаналізовано особливості розвитку світової економіки в умовах глобалізації, а також визначено роль і значення БРІКС у формуванні сучасної системи міжнародних економічних відносин. Отримані результати свідчать, що світове господарство перебуває на етапі глибоких трансформацій, які супроводжуються зміщенням центрів економічної сили, посиленням ролі країн, що розвиваються, та становленням багатополярної моделі розвитку.

У ході дослідження встановлено, що БРІКС поступово еволюціонує від платформи політичного діалогу до вагомого економічного й геополітичного центру. Значний демографічний потенціал, ресурсна забезпеченість, розширення внутрішніх ринків і активна участь у міжнародній торгівлі сприяють зміцненню позицій країн об’єднання у світовій економіці. Водночас виявлено, що внутрішня неоднорідність, відмінності у рівнях розвитку та економічних моделях залишаються чинниками, які стримують поглиблення інтеграційних процесів.

Порівняльний аналіз із Група семи дозволив визначити принципові відмінності у підходах до економічного розвитку. Якщо країни G7 зберігають лідерство у сферах інновацій, технологій і фінансової стабільності, то БРІКС характеризується більш динамічними темпами зростання та поступовим зміцненням позицій у виробничій і ресурсній сферах. Це підтверджує тенденцію до формування нової структури світової економіки, у межах якої традиційні та нові центри сили взаємодіють і співіснують.

Окрему увагу в роботі приділено внутрішньоблоковій взаємодії, яка, незважаючи на відсутність наднаціональних інституцій, набуває дедалі більш системного характеру. Важливим інструментом фінансової координації виступає Новий банк розвитку, діяльність якого сприяє реалізації спільних інфраструктурних проєктів і зменшенню залежності від традиційних

фінансових центрів. Поряд із цим прагнення до використання національних валют у міжнародних розрахунках свідчить про поступове формування альтернативної фінансової архітектури.

У дослідженні також встановлено, що подальший розвиток БРІКС значною мірою залежить від здатності його учасників адаптуватися до сучасних глобальних викликів, серед яких геополітична нестабільність, технологічні трансформації, зміни у структурі світової торгівлі та криза міжнародних інституцій. Застосування сценарного підходу дало змогу окреслити можливі траєкторії еволюції об’єднання — від збереження статусу координаційної платформи до трансформації у повноцінний інтеграційний союз.

Отже, БРІКС має значний потенціал для подальшого зміцнення своїх позицій у світовій економіці та може відігравати одну з ключових ролей у формуванні нової багатополярної системи міжнародних відносин. Водночас реалізація цього потенціалу потребує узгодження стратегічних інтересів країн-учасниць, поглиблення економічної співпраці та здатності ефективно реагувати на виклики сучасного глобального середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глобалізація на світових фінансових ринках та її наслідки / К. Гладчук // Ринок цінних паперів України. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. - 2011. - № 3-4. - С. 15-21.

2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.1 / Редкол.: ... С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2000 – 864 с.

3. . Levitt, Theodore The Globalization of Markets // Harverd Business Review 61 (May/June 1983): http://hbr.org/product/globalization-of-markets/ an/83308-PDF-ENG

4. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. / Ринкова економіка: основні поняття і категорії: Навч. посіб. - К.: Знання, 2006. – 263с.

5. Банківська система України: становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів: Монографія / За ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль: Астон, 2012. – 358 с.

6. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.2 / Редкол.: ... С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2002 – 1150 с.

7. Чуб О. О. / Банки в глобальній економіці: Монографія. – К.: КНЕУ, 2009. – 340 с.

8. . Schmukler S. Financial Globalization: Gain and Pain for Developing countries// Economic Review. – Second Quarter 2004. – Federal Reserve Bank of Atlanta. – 2004. – 83 p.

9. Конспект лекцій з дисципліни «Глобальна економіка» для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня усіх спеціальностей / Укл.: д.е.н., проф. Плахотнік О. О., Кам’янське, ДДТУ, 2017. – 63 с

10. Глобальна економіка : навчальний посібник : у 2-х частинах. Частина 1. Теоретичні засади глобальних досліджень : [Електронне видання] / В. В. Липов. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 228 с.

11. Романова В. О. Інститути глобального управління як механізм регулювання постбіполярної системи міжнародних відносин : автореф. дис. … канд. політ. наук. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2013. 21 с.

12. Alansary O. S., Al-Ansari T. Defining ‘free zones’: A systematic review of literature. Heliyon, 2023. URL: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37151622/

13. Курах Л. В. Поняття та види міжнародної інтеграції: теоретико-правовий аналіз. Держава та регіони, №4 (79), 2020. Т. 2. С. 11–16. URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/4-2_2020/4.pdf

14. Експерт підбив підсумки БРІКС. URL: https://i-ua.tv/news/88641-ekspert-pidbyv-pidsumky-briks

15. Порохня В. А., Шкурат М. Є. Аналіз ресурсного потенціалу країн БРІКС. Управління розвитком соціально-економічних систем…, матеріали XXIV наук.-практ. конф., Вінниця, 3 грудня 2024.

16. O’Neill J. The long-term outlook for the BRICs and N-11 post crisis / Jim O’Neill, Anna Stupnytska ; Goldman Sachs Research Centres. – NewYork,2009. – 27 p. – (Global Economics Paper ; № 192).

17. Резнікова Н.В., Відякіна М.М. Роль БРІКС у формуванні фрагмегративного економічного простору // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – Вип. 6(3). – 2012 с.-274-282

18. Биков О. М. Передумови формування блоку БРІКС та особливості його розвитку / О. М. Биков // Черкаський державний технологічний університет. – Черкаси, 2023.

19. Stuenkel O. The BRICS and the Future of Global Order. – Lanham : Lexington Books, 2015. – 240 p.

20. Zhao S. China and the BRICS: Global Ambitions, National Challenges // Journal of Contemporary China. – 2020. – Vol. 29, No. 122. – P. 1–17.

21. Wilson J. The Political Economy of the BRICS Countries. – Oxford : Oxford University Press, 2018. – 320 p.

22. Cooper A. F., Farooq A. B. BRICS and the Global South: Emerging Powers in the 21st Century // International Affairs. – 2016. – Vol. 92, No. 3. – P. 531–546.

23. BRICS Joint Statistical Publication 2023. – New Delhi : BRICS Statistics, 2023. – 250 p.

24. New Development Bank. Annual Report 2023. – Shanghai : NDB, 2023. – 180 p.

25. BRICS Official Website. Summit declarations, press releases, statistics [Електронний ресурс]. – URL: https://brics.org (дата звернення: 16.10.2025).

26. Загальні темпи приросту населення в країнах БРІКС. URL: https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.PopGR

27. Група БРІКС: порівняння економічного потенціалу країн-членів та кандидатів на вступ. URL: https://www.slovoidilo.ua/2024/09/12/infografika/ekonomika/hrupa-briks-porivnyannya-ekonomichnoho-potenczialu-krayin-chleniv-ta-kandydativ-vstup

28. Загальний ВВП країн БРІКС. URL: https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.GDPTotal

29. Хто сильніший: економіки країн БРІКС та G7 порівняли на інфографіці. URL: https://www.unian.ua/economics/other/briks-porivnyali-z-g7-yaka-ekonomika-silnisha-12893076.html

30. Власна зернова біржа? URL: https://ubn.news/uk/najbilshi-krayini-sho-rozvivayutsya-pid/

31. Щорічні обсяги прямих іноземних інвестицій 2020-2024 рр. URL: https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.FdiFlowsStock.

32. Частка країн BRICS у світовому валовому внутрішньому продукті у 2024 р , Statista, IMF: веб-сайт. URL: https://www.statista.com/statistics/1403678/share-of-world-gdp-by-country/.

33. Братчук У.П., Михайленко А.М. Порівняльний аналіз економічного потенціалу країн BRICS і G7 в умовах трансформації глобальної економіки. Галицький економічний вісник, 2025. Вип. 6 (97

34. Співробітництво країн БРІКС як новий формат інтеграційного об’єднання. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/931/893

35. Хейфец Б. Перспективи інституціоналізації БРІКС. Економічні питання. 2015. № 8. С. 25-42.

36. Загальний обсяг експорту країн БРІКС 2020-2024 рр. URL: https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.TradeMerchTotal

37. Китай у 2024 році збільшив імпорт коксівного вугілля до рекордного рівня. URL: https://gmk.center/ua/news/kitaj-u-2024-roci-zbilshiv-import-koksivnogo-vugillya-do-rekordnogo-rivnya/amp/

38. How does the G7 work? URL: http://www.g7italy.it/en/how-does-work

39. Частка країн БРІКС та G7 у загальному світовому валовому внутрішньому продукті (ВВП) за паритетом купівельної спроможності. URL:https://www.statista.com/statistics/1412425/gdp-ppp-share-world-gdp-g7-brics/

40. Щорічна зміна обсягу експорту товарів та послуг країн G7 з 2020-2024 рік. , UNCTAD: веб-сайт. URL: https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.GoodsAndServicesBpm6

41. Загальний обсяг експорту країн БРІКС 2020-2024 рр. UNCTAD: веб-сайт. URL: https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.TradeMerchTotal

42. Щорічна зміна обсягу імпорту товарів та послуг країн G7 з 2020-2024 рік. UNCTAD: веб-сайт. URL: https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.GoodsAndServicesBpm6

43. Загальний обсяг імпорту країн БРІКС 2020-2024 рр. UNCTAD: веб-сайт. URL: https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.TradeMerchTotal.

44. Пасмор М.С. Передбачаємі сценарії розвитку груп країн, що розвиваються / М.С. Пасмор /Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – Серія: «Міжнародні відносини, економіка, країнознавство, туризм». – 2015. – № 5. – С. 50– 53.

45. Новий банк розвитку БРІКС відіграє ключову роль у сприянні розвитку країн-членів об'єднання. URL: https://ukrainian.cri.cn/2024/10/25/ARTIsycLepJ7VC1vZaq2OaZ9241025.shtml

46. About NDB [Електронний ресурс]. – 2023. URL: https://www.ndb.int/about-ndb/.

47. Альянс на противагу Заходу. Що таке БРІКС та які країни входять до його складу. URL: https://www.rbc.ua/rus/news/alyans-protivagu-zahodu-shcho-take-briks-1725292469.html

48. Новий банк розвитку БРІКС відіграє ключову роль у сприянні розвитку країн-членів об'єднання. China Radio International.CRI. All Rights Reserved.16A Shijingshan Road, Beijing, China. 2024. URL: https://ukrainian.cri.cn/2024/10/25/ARTIsycLepJ7VC1vZaq2OaZ9241025 .shtml (дата звернення:13.11.2025)

49. New Development Bank. Annual Report 2023. URL: https://www.ndb.int/wp-content/uploads/2025/03/NDB_AnnualReport2023.pdf (дата звернення:14.11.2025)

50. SCALING UP DEVELOPMENT FINANCE FOR A SUSTAINABLE FUTURE. // NDB General Strategy for 2022–2026. – 2022. – С. 36

51. Братчук У.П., Михайленко А.М. Роль Нового банку розвитку у зміцненні фінансової незалежності країн БРІКС Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання: Праці XXV міжнар. наук. конф. студентів та молодих учених (Вінниця, грудень 2025). Вінниця, 2025 (подано до друку)

52. Міжнародні інтеграційні процеси та їх вплив на систему міжнародних економічних відносин. Савченко М. В., Оришко Д. О. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», №44 (2024), 164-171 URL: https://modecon.mnau.edu.ua|ISSN 2521-6392

53. Сіденко В.Р. Україна в процесах міжнародної інтеграції. Х.: Форт, 2003. 280 с

54. Мариніна С.В. Науково-технічна та інноваційна модель розвитку України як фактор інтеграції до Європейського Союзу. Соціально-економічні проблеми України в глобальному просторі: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 26-27 квітня 2012 р. С. 58-60.

55. Експерт підбив підсумки БРІКС. URL: https://i-ua.tv/news/88641-ekspert-pidbyv-pidsumky-briks.

56. Romchuk, M. (2024). Neutrality in international law: Formation and development of the concept. Philosophy, Economics and Law Review, 4(2), 73-83. DOI: https://doi.org/10.63341/2786-491X-2024-2-73

57. Betz, B. (2023). Brazil, China strike trade deal agreement to ditch US dollar. URL: https://www.foxbusiness.com/markets/brazil-china-strike-trade-deal-agreement-ditch-us-dollar

58. China, Brazil strike deal to ditch dollar for trade. (2023). URL: https://www.straitstimes.com/world/chinabrazil-strike-deal-to-ditch-dollar-for-trade.

59. Mooradian, M.G. (2024). China’s challenge to the international economic order. URL: https://www.fpri.org/article/2024/01/chinas-challenge-to-the-international-economic-order/.

60. SWIFT. (2025). Swift and sanctions. URL: https://www.swift.com/ru/node/11306.

61. Dmytriieva, D. (2023). Global dollar’s role in international payments rises to a record level – SWIFT. URL: https://newsukraine.rbc.ua/news/global-dollar-s-role-in-international-payments-1692866638.html.

62. United Nations General Assembly. (2022). Aggression against Ukraine: Resolution, adopted by the General Assembly. URL: https://digitallibrary.un.org/record/3959039?ln=en.

63. United Nations General Assembly. (2023). Principles of the Charter of the United Nations underlying a comprehensive, just and lasting peace in Ukraine: Resolution adopted by the General Assembly. URL: https://digitallibrary.un.org/record/4003921?ln=en

64. Tran, H. (2024). The underestimated implications of the BRICS Summit in Russia. URL: https://www.atlanticcouncil.org/blogs/econographics/the-underestimated-implications-of-the-brics-summit-in-russia/.

65. UNFCCC. (2023). COP28 agreement signals “beginning of the end” of the fossil fuel era. URL: https://unfccc.int/news/cop28-agreement-signals-beginning-of-the-end-of-the-fossil-fuel-era

66. Юрчишин В. Центр Разумкова. Що саміт БРІКС принесе Україні? Київ, 2023. URL: https://razumkov.org.ua/images/2023/07/27/2023-PAKT-2.pdf.

67. Юрчишин В. Центр Разумкова. Саміт БРІКС - час для консолідації чи конфронтації? Аналітична доповідь. Київ, 2023. URL: https://razumkov.org.ua/images/2023/07/12/2023-MATRA-I-KVARTAL-11.pdf

68. Melissa Pistilli. How Would a New BRICS Currency Affect the US Dollar?, Investing News Network, 2025. URL: https://www.nasdaq.com/articles/how-would-new-brics-currency-affect-us-dollar.